

Møte mandag den 3. mai 2010 kl. 12

President: Dag Terje Andersen

Dagsorden (nr. 74)

1. Innstilling fra familie- og kulturkomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Jan Tore Sanner, Olemic Thommessen, Ingjerd Schou, Bjørn Lødemel og Sonja Irene Sjøli om bedring av rammevilkårene for frivillig sektor (Innst. 205 S (2009–2010), jf. Dokument 8:48 S (2009–2010))
2. Interpellasjon fra representanten Elisabeth Aspaker til kunnskapsministeren:

«En forutsetning for at Kunnskapsløftet skal virke etter hensikten, er at lærerne får hevet sin kompetanse både når det gjelder grunnleggende ferdigheter og fag. Staten har ved innføring av reformen satt inn betydelige midler til etter- og videreutdanning. Gode lærere er nøkkelen til godt læringsutbytte for elevene. Hver femte lærer som underviser i matematikk, har fortsatt ingen formell utdanning i faget. Det står ikke særlig bedre til i språkfagene. Nyutdannede lærere utgjør bare 3 pst. av det totale antall lærere. Derfor må det kompetanseløftet som skal løfte læringsutbyttet i norsk skole, skje blant de lærerne som er ansatt i skolen i dag.

Hva er status når det gjelder deltakelse i etter- og videreutdanning i tilknytning til Kunnskapsløftet, og mener statsråden dagens opplegg for etter- og videreutdanning er treffsikkert nok sett i forhold til behovene?»
3. Interpellasjon fra representanten Henning Warloe til kunnskapsministeren:

«Den norske vitensentersatsingen er en suksess. Vitensentrene har blitt populære lærings- og opplevelsesarenaer innenfor matematikk, naturvitenskap og teknologi, ikke minst i forhold til barn og unge. Vitensentrenes betydning for unges studie- og yrkesvalg er nå dokumentert. Sterk økning i besøkstillatelse gjør imidlertid at flere vitensentre nå driver på grensen av det økonomi og ressurser tillater. Det er tidligere lagt til grunn at statstilskudd burde utgjøre en tredjedel av inntektene, men tilskuddet pr. i dag er kun i overkant av 10 pst. for flere. I forbindelse med tildeling av årets tilskudd uttaler styret for Vitensenterprogrammet at «årets tildelinger ikke er tilstrekkelige sett i forhold til aktivitetstilbud og planer», og en internasjonal ekspertgruppe konkluderte i 2009 med at statstilskuddene til vitensentrene minst burde doubles.

Hvilke planer har statsråden for å styrke satsingen på vitensentrene?»
4. Stortingets vedtak til lov om endringer i adopsjonsloven og barnevernloven (Lovvedtak 46 (2009–2010), jf. Innst. 209 L (2009–2010) og Prop. 7 L (2009–2010))
5. Stortingets vedtak til lov om endringer i finansavtaleloven mv. (gjennomføring av direktiv 2008/48/EF om kredittavtaler for forbrukere mv.)

(Lovvedtak 47 (2009–2010), jf. Innst. 211 L (2009–2010) og Prop. 65 L (2009–2010))

6. Forslag fra stortingsrepresentant Øyvind Håbrekke på vegne av Kristelig Folkeparti fremsatt i Stortingets møte 20. april 2010 (jf. Innst. 209 L):

«Stortinget ber regjeringen ta initiativ til en gjennomgang av ordningen adopsjon med besøksrett og måten den praktiseres på, så snart tilstrekkelig erfaringsgrunnlag foreligger.»
7. Forslag fra stortingsrepresentant Trine Skei Grande på vegne av Venstre fremsatt i Stortingets møte 20. april 2010 (jf. Innst. 209 L):

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake med en revidering av adopsjonsloven basert på de forslagene som kom fram i NOU 2009: 21 Adopsjon – til barnets beste.»
8. Referat

Presidenten: Representantene Ivar *Kristiansen* og Åge *Starheim*, som har vært permittert, har igjen tatt sete.

Den tidligere fritatte vararepresentant for Hordaland fylke, Jette F. *Christensen*, har tatt sete.

Fra representanten Øyvind *Vaksdal* foreligger søknad om permisjon i tiden fra og med 3. mai til og med 6. mai for å delta i konferanse i forbindelse med Den Interparlamentariske Unions parlamentarikerdag i New York.

Etter forslag fra presidenten ble enstemmig besluttet:

1. Søknaden behandles straks og innvilges.
2. Vararepresentanten, Terje *Halleland*, innkalles for å møte i permisjonstiden.

Presidenten: Terje *Halleland* er til stede og vil ta sete.

Statsråd Anniken *Huitfeldt* overbrakte 5 kgl. proposisjoner (se under Referat).

Presidenten: Representanten Elisabeth *Røbekk Nørve* vil framsette et representantforslag.

Elisabeth Røbekk Nørve (H) [12:03:11]: På vegne av representantene Svein *Flåtten*, Frank *Bakke Jensen*, Gunnar *Gundersen*, Arve *Kambe* og undertegnede vil jeg fremme forslag om å styrke avskrivningsreglene som næringspolitisk virkemiddel.

Presidenten: Representanten Line *Henriette Hjemdal* vil framsette et representantforslag.

Line Henriette Hjemdal (KrF) [12:03:38]: På vegne av representanten Laila *Dåvøy* og undertegnede fremmer jeg et representantforslag om tilbaketrekking av utslipps-tillatelsen til gasskraftverket på Mongstad.

Presidenten: De framlagte forslag vil bli behandlet på reglementsmessig måte.

Sak nr. 1 [12:04:06]

Innstilling fra familie- og kulturkomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Jan Tore Sanner, Olemic Thommessen, Ingjerd Schou, Bjørn Lødemel og Sonja Irene Sjøli om bedring av rammevilkårene for frivillig sektor (Innst. 205 S (2009–2010), jf. Dokument 8:48 S (2009–2010))

Presidenten: Etter ønske fra familie- og kulturkomiteen vil presidenten foreslå at taletiden begrenses til 40 minutter, og fordeles med inntil 5 minutter til hvert parti, og inntil 5 minutter til statsråden.

Videre vil presidenten foreslå at det gis anledning til replikkordskifte på inntil tre replikker etter innlegget fra statsråden innenfor den fordelte taletid.

Videre blir det foreslått at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Øyvind Håbrekke (KrF) [12:05:11] (ordfører for saken): Komiteen har hatt til behandling representantforslag 8:48 S fra Høyre, om bedring av rammevilkårene for frivillig sektor. I forslaget bes Regjeringen legge fram en helhetlig vurdering av vilkårene for frivillig sektor. Forslagsstillerne peker bl.a. på tiltak som sikrer sektorens frie råderett over egne inntekter, og da særlig virkemidler knyttet til skatte- og avgiftssystemet.

I denne type saker kommer de ideologiske skillelinjene mellom opposisjon og posisjon tydelig fram. Det går et skille mellom de partiene som på den ene side vil gi rammebetingelser som frigjør sektoren fra statlig kontroll, og på den andre side de partiene som ønsker å styre sektoren gjennom statlige tilskudd. Da er det ikke overraskende at det rød-grønne flertallet vil avvise forslaget. Jeg forutsetter at flertallet selv vil begrunne dette nærmere.

Mindretallet støtter forslaget som fremmes, og jeg tar da opp mindretallsforslaget i innstillingen.

Flertallet viser til frivillighetsmeldingen når de avviser dette forslaget. Men frivillighetsmeldingen handlet i all hovedsak om mål og strategier knyttet til statlige tilskuddsordninger. Vi trenger nå en helhetlig gjennomgang av virkemidler som er relevante for frivillig sektor, ikke minst knyttet til skatte- og avgiftssystemet. Flertallet ønsker åpenbart ikke å diskutere dette. I innstillingen skriver flertallet, svært illustrerende, at

«offentlige bidrag til ideelle formål som hovedregel bør gis etter en helhetlig avveining mellom ulike formål».

Tydeligere kan det ikke sies at de rød-grønne vil at staten skal ha kontrollen. Staten skal bestemme hvem som skal få tilskudd. Eller som det heter i brevet fra statsråden:

«Det er ønskelig med offentlig styring og kontroll med hvilke tiltak (...) som skal tilgodesees (...)»

Ja, da er det kanskje ikke så rart at moms fritaket aldri kommer på plass under denne regjeringen. Da er det kanskje ikke så rart at kompensasjonsordningen er mangelfull. Da er det kanskje ikke så rart at gavefradraget står på

stedet hvil. Og da er det kanskje ikke så rart at vi har et frivillighetsregister som fungerer dårlig. Nei, det er heller ikke rart at stadig flere lag og foreninger klager over offentlig styring og kontroll. Det blir trangere under denne regjeringen. Organisasjoner opplever byråkratisk motstand. Nå har Norge heldigvis et sterkt sivilsamfunn. Det burde vi være takknemlig for.

Siden dette er Stortingets første sak etter 1. mai, kan det være grunn til å minne om at dette er faktisk en sfære mellom marked og stat, en arena for fellesskap. Det fellesskapet Kristelig Folkeparti snakker om, er mer enn bare stat. For den rød-grønne regjeringen er stat og fellesskap ett og det samme. Under dagens regjering skvises sivilsamfunnet mellom marked og stat. Jeg er bekymret for denne utviklingen. Jeg er også naturligvis skuffet over at Senterpartiet er med på det rød-grønne kjøret på dette området.

De rød-grønne viser stadig til hvor mye de har bevilget til frivillig sektor. Vel, for det første vil det alltid være slik at enhver regjering bevilger mer enn det den forrige gjorde til ulike formål, så lenge vi har en økonomisk vekst. For det andre griper ikke Regjeringen tak i den virkelige utfordringen: hvordan støtten fordeles, og av hvem. Det er ingen tvil om at skatte- og avgiftslettelser vil bety mye for sektoren. På toppen av det hele forsøker flertallet i komiteen seg med noe som må kunne kalles noen skikkelige innersvinger. Når det f.eks. hevder at Bondevik II-regjeringen nulltet ut Frifond-bevilgningen, er det direkte feil. Sannheten er at Frifond ble redusert med 4 mill. kr på statsbudsjettet for 2005, mens Frifond samtidig ble tilført 135 nye millioner utenfor statsbudsjettet på grunn av omlegging av tippenøkkelen. I 2005 fikk derfor de frivillige organisasjonene en formidabel økning. Fra 2005 ble bevilgningene til Frifond samlet under KKDs budsjett. Når flertallet bruker grasrotandelen som eksempel på sin satsing, må jeg minne om at det ikke er en ordning som tilfører sektoren mer midler, det er en øremerking av tippeoverskuddet.

Det er også grunn til å minne om at mange av de frivillige organisasjonene som bidrar i velferdssamfunnet, melder tilbake om en statlig anbudspraksis som er med på å kvele disse viktige bidragene til velferden vår. Et virkelig velferdssamfunn er ikke en velferdsstat alene. Det er velferd gjennom bidrag fra oss alle sammen i et fellesskap, gjennom stat, gjennom private og ikke minst gjennom frivillige, ideelle organisasjoner.

At avstanden mellom Kristelig Folkeparti og de rød-grønne er svært stor i denne typen saker, visste vi. Innstillingen viser at det stadig er tilfellet.

Presidenten: Representanten Øyvind Håbrekke har tatt opp det forslaget han refererte til.

Gunn Karin Gjul (A) [12:10:51] (komiteens leder): Jeg må bare si at da jeg hørte representanten Håbrekkes innlegg, oppdaget jeg at vi befinner oss i to vidt forskjellige verdener i forhold til hvordan vi opplever frivillig sektor i Norge, og ikke minst den innsatsen som den sittende regjering har gjort for frivillig sektor. Går du ut og spør de frivillige organisasjonene og Frivillighet Norge om de mener at den sittende regjeringen ikke har løftet en finger

for frivillig sektor, tror jeg man vil få et helt annet svar enn den framstillingen som representanten Håbrekke nå har gitt.

Det er et faktum at dugnads- og frivillighetsinnsatsen i Norge er enorm. Norge troner på verdenstoppen i forhold til andelen deltakere i frivillighetsarbeid framfor Sverige, Island og Danmark – andre nordiske land. Sånn har det vært, og sånn ønsker vi at det også skal være i årene framover. Derfor har vi en regjering som de siste fire årene har lagt ned en enorm arbeidsinnsats i å styrke det frivillige arbeidet, og som også de kommende årene vil gjøre masse for å styrke det frivillige arbeidet – fordi vi vet at det norske samfunnet på mange måter er bygd opp på frivillighet. Velferdssamfunnet vårt startet med frivillig innsats – fra ikke minst sanitetskvinnene, som bygde sykehus og fødestuer på dugnad, til husmødrene som tok initiativ til barnehager. Vi har mange andre eksempler på hva som har skjedd. I dag vet vi at veldig mye av det redningsarbeidet som skjer – i forbindelse med redning i fjellet, eller hvis vi får oljesøl utenfor kysten vår – er basert på at frivillige stiller opp. Beregninger viser at den ulønnede innsatsen innenfor offentlig sektor er på over 180 000 årsverk og utgjør 4 pst. av bruttonasjonalproduktet.

Det er ingen tvil om at den rød-grønne regjeringen har, som jeg tidligere nevnte, hatt fullt trykk og fokus på frivillighet siden den overtok i 2005. I 2007 tok man den gjennomgangen av frivillig sektor som opposisjonen nå etterlyser. Det var en frivillighetsmelding som var omfattende. Den hadde en full gjennomgang av den økonomiske situasjonen innenfor frivillig sektor. Den fastslo store ambisjoner om å bedre økonomien, få til mindre byråkrati og mindre detaljstyring og øke frihet for frivillig sektor.

Denne frivillighetsmeldingen er siden fulgt opp både gjennom bevilgninger og en rekke tiltak. Det er bare å se på statsbudsjettene for de fire siste årene. Da ser vi at bevilgningene til frivillighetsformål er økt betydelig. Det er brukt 127 mill. kr mer til frivillig sektor. Fram til nå er det etablert 81 nye frivillighetssentraler, og vi vet at det kommer mer. Og vi vet hva frivillighetssentralene genererer av frivillig innsats. Frifond er økt med 43 mill. kr siden Bondevik-regjeringen overlot roret til den rød-grønne regjeringen, og det er et faktum at på statsbudsjettet for 2005 var det satt av kroner null til Frifond. Det er riktig at det kommer penger over spillemidlene, men de kommer i tillegg. Den regjeringen som sitter i dag, har bevilget altså 43 mill. kr ekstra til Frifond.

Ikke nok med det, vi har fått på plass en ny momskompensasjonsordning fra 1. januar. Det betyr at det i år er kommet 200 mill. kr over statsbudsjettet til frivillig sektor. Det er den største enkeltinnsatsen noensinne til frivillig sektor over statsbudsjettet. I tillegg vet vi at det vil komme ytterligere penger de neste årene, og man vil få en momskompensasjonsordning for varer og tjenester som utgjør 1,2 milliarder kr i løpet av 2014. I tillegg vet vi også – hvis jeg skal fortsette – at tippenøkkelen er endret, utbetalingene er 1 milliard kr høyere enn de var i 2005, og for 2008 og 2009 er det utbetalt 1,4 milliarder kr ekstra som kompensasjon for tapte automatinntekter, som er tatt av fondet til Norsk Tipping. Vi har innført en grasrotan-

del, og det er riktig at totalsummen for grasrotandelen ikke utgjør mer penger, men disse pengene tilkommer direkte lokale lag og organisasjoner.

Man kan konkludere med at denne regjeringen har hatt fullt trykk på frivillig sektor. Man har også sett på skatte- og avgiftsordningene, der man bl.a. for 2008 gjorde noe med grensen for plikten til å betale arbeidsgiveravgift, og man så på grensen for hvor mye den enkelte person kan motta i lønn uten å måtte skatte av det. Så det er også gjort en del på disse områdene.

I tillegg kan jeg nevne at også i årene framover vil frivillig sektor oppleve store utfordringer, og de tar den sittende regjeringen på alvor. Vi er stolte over den innsatsen som den rød-grønne regjeringen har gjort på dette området.

Ib Thomsen (FrP) [12:15:59]: Dagens samfunnsutvikling setter frivillig sektor under press. Det er nødvendig med en tilpasning og fornyelse av politikken for å stimulere og legge til rette for vekst og utvikling i denne sektoren. Jeg vil understreke at det offentlige skal respektere og legge til rette for frivillig arbeid i Norge.

Aktiviteten som foregår i frivillige organisasjoner, har først og fremst en egenverdi. Målsettingen må være at sektoren opprettholder en betydelig egenfinansiering for å sikre at organisasjonene rundt omkring i landet står sterkt. Det er også viktig at de har en fri og uavhengig stilling.

Frivillige organisasjoner må bruke mye tid og ressurser på dokumentasjon, søknader og rapportering. Det er signaler som vi får fra frivilligheten inn til Stortinget, og dette må vi gjøre noe med. Jeg forstår når tillitsvalgte er frustrerte over at en stor andel av den samlede arbeidsinnsatsen går med til administrativt arbeid overfor offentlige myndigheter. Det er ikke slik det skal være når man driver frivillig arbeid. Det er viktig å imøtekomme de sterke signalene fra frivilligheten akkurat på dette området. Man bør ha en helhetlig gjennomgang av rammevilkårene som sikrer sektorens selvstendighet og frie råderett over større andel av sine inntekter.

Rammevilkår og økonomiske virkemidler for frivillig sektor må i størst mulig grad innrettes slik at organisasjonene styrkes gjennom midler som frivilligheten selv har disposisjonsrett over, og at de ikke er avhengige av staten. Grensen for skattefradrag for gaver til frivillige organisasjoner har lenge stått stille på 12 000 kr. Denne grensen må økes, og dette bør vurderes i det videre arbeidet. Vi bør se til andre land, der det er mer vanlig at private gir til kultur og frivillighet. Skattefritaket skal ikke være avgjørende for dem som gir gaver til frivillige organisasjoner.

Vi må nå få en helhetlig gjennomgang av rammevilkårene for frivillig sektor. Stat og regjering styrer for mye av pengestrømmene til frivillig sektor. Frivilligheten må i størst mulig grad styre seg selv, og staten må legge til rette for at frivilligheten kan skape sine egne inntekter.

Fremskrittspartiet vil ha en sterk frivillig sektor, og vil sikre frivilligheten en reell mulighet til å hente inntekter fra noe annet enn spill. Det må bli lettere for frivillige organisasjoner, spesielt små lag og foreninger, å arrangere egne lotterier.

Samfunnet er i endring, da må også skattereglene til-

passes. I tillegg ville det være en fordel om kulturen fikk flere ben å stå på. Det kan være uheldig at altfor mange er ensidig avhengig av støtte fra staten. Dersom flere private kunne gi gaver med skattefordeler, ville kulturorganisasjonene bli mer uavhengige av bevilgninger fra staten.

Kultursektoren er en sektor av stor samfunnsmessig verdi. Skattefradraget for gaver til kulturen vil være et positivt bidrag til en betydelig vekst i kulturorganisasjonene. Fradraget kan fungere som en katalysator for mer kultur og mer frivillighet. Nå er det viktig at momsordningen ikke vil medføre et unødvendig omfattende byråkrati i form av rapporteringer og oppbevaring av dokumentasjon.

Olemic Thommessen (H) [12:20:09]: Jeg er glad for at en samlet opposisjon står bak det som var Høyres utgangspunkt, nemlig behovet for at vi nå får en konkret gjennomgang av hva som er rammebetingelsene for frivillig sektor.

Vi etterspør selvsagt ikke noen stor, generelt anlagt stortingsmelding i det vide og det brede, slik den forrige var, men forholder oss til den stortingsmeldingen. Det vi trenger nå, er mer en type handlingsplan som konkretiserer hvilke virkemidler vi kan ha til rådighet, og hvordan de virkemidlene så kan settes ut i livet.

Der er det tydelig hvordan de borgerlige partiene og regjeringspartiene leter helt forskjellig. Der regjeringspartiene nokså ensidig ser på offentlige bevilgninger, rene bevilgninger som gis ut ifra de politiske kriteriene som Regjeringen legger til grunn, leter vi fra borgerlig side etter virkemidler som er nøytrale i sin tilnærming. Momskompensasjonen, f.eks., er en slik nøytral ordning. Skattegrepene som vi foreslår, er nettopp en slik innretning hvor staten ikke er førende i forhold til hva som skal velges, og slik sett styrende i forhold til den frivillige sektors utvikling. For det er jo slik at hvis man legger opp til økonomiske løsninger hvor man får penger under forutsetning av at man gir det riktige politiske svar, vil man i det lange løp få en frivillighet som innretter seg mot det, og som lar seg drive av det jeg vil kalle politisk riktighet.

Regjeringen svarer på dette med å sole seg i økte bevilgninger gjennom de siste årene. Ja, det er flott med økte bevilgninger, men jeg vil på vegne av Høyre – og jeg tror resten av opposisjonen – også kreve en plass i solen, i den forstand at så vidt jeg husker, har vi vært med på hver eneste krone.

Det er ikke temaet nå. Temaet nå er hvilken balanse man har mellom det som er de statlige bevilgningene, og det som er de øvrige inntektene, fra andre kilder. Det er viktig at vi har en god balanse for å opprettholde den frivillige sektors integritet over tid. I merknadene er regjeringspartiene – jeg vil si – prisverdig tydelige på dette, kanskje tydeligere enn de har vært før, når man argumenterer med at statlige bevilgninger er mer målrettede og treffsikre enn det gaver blir. Ja, det er akkurat det som er problemet – målrettede og treffsikre når det gjelder hva? Jo, det er selvsagt i forhold til det som til enhver tid er Regjeringens ønske – hvilke mål man vil nå, og hvilken treffsikkerhet man har for å nå dem. Det er akkurat det vi

vil unngå. Det er akkurat det som er poenget. Vi vil unngå at man fra statens side kan plukke seg ut mål og styre frivilligheten inn mot dem.

Frivillighetsmeldingen var i hele sin struktur bygget på hvordan frivilligheten kunne være med på å realisere Regjeringens politikk innenfor en rekke i og for seg prisverdige temaer, men allikevel! Det dreide seg om integrering, sosial utjevning, internasjonal solidaritet, osv. Det var ni kapitler, så vidt jeg husker, som alle hadde sitt mål som overskrift.

Jeg mener at nettopp de skattegrepene som vi tenker oss, vil gi en større bredde og et større mangfold. Det vil bidra til å holde dynamikken oppe i frivillig sektor og gjøre det sivile samfunn til en bærekraftig og dynamisk faktor i samfunnet totalt sett. Og så blir det jo mer penger av det, for ved en gave er ikke skattefradraget nødvendigvis 100 pst. Man kunne tenke seg skatteincentiver som gjorde at de midlene som ble tilført frivillig sektor, faktisk var større enn det som vil være provenyet for staten. Så vil man heller ikke administrere noe bort underveis, og det er jo også et poeng.

For øvrig vil jeg særlig merke meg Regjeringens punkt om kulturbygg. Det tror jeg at jeg skal komme tilbake til i neste runde, for nå er tiden ute.

Presidenten: Det er helt riktig observert.

Christina Nilsson Ramsøy (Sp) [12:25:19]: Dugnadsånd er drivkraften bak frivillig innsats. Frivillige organisasjoner skaper arenaer for tilhørighet og samhold i nærmiljøet og gir oss verdifulle erfaringer som bygger demokrati og skaper likeverdige borgere. Frivillige organisasjoner er viktige partnere for å fremme lokal kultur og tradisjon og i folkehelsearbeid og næringsutvikling.

Jeg er glad for enhver mulighet vi får til å diskutere frivillighet, både i Stortinget og på andre arenaer. Jeg tror det samme gjelder for andre representanter fra Senterpartiet, Arbeiderpartiet og SV. For denne regjeringen har satt i gang en frivillighetssatsing det er grunn til å være stolt av.

Regjeringen la i 2007 fram en frivillighetsmelding. Meldingen fastslo store ambisjoner om bedre økonomi, mindre byråkrati, mindre detaljstyring og økt frihet. Senterpartiet ser derfor ingen grunn til en ny gjennomgang av rammevilkårene for frivillig sektor. Det har vi hatt. Nå er det behov for oppfølging. Det er konkret handling vi trenger, og det har denne regjeringen kommet i gang med. Den nye momskompensasjonsordningen, som trådte i kraft 1. januar 2010, er den største satsingen på frivillighet over statsbudsjettet noensinne. Fram mot 2014 skal vi trappe opp denne ordningen til opp mot 1 milliard kr. Det er penger som vil ha stor betydning for frivillig sektor, penger som vil være med og styrke lokalt engasjement og dugnadsånd.

Den rød-grønne regjeringen har satt kultur og frivillighet på dagsordenen, og vi har fulgt opp med penger på bordet. Når jeg hører opposisjonen i dag bruke tid på å kritisere dagens regjering for frivillighetssatsingen, kan jeg ikke si at jeg er direkte overrasket, men det er ganske

spesielt at man ikke er villig til å erkjenne den satsingen vi faktisk har hatt.

Jeg skal ikke bruke tall som viser forskjellen på dagens regjering og den regjeringen bl.a. Høyre og Kristelig Folkeparti var en del av, men man kommer ikke unna at den satsingen som dagens regjering har hatt på frivillighet, er en satsing som skiller seg veldig ut fra den satsingen man har hatt tidligere. Det er en satsing man ikke har sett tidligere.

Mens forslaget fra Høyre innebærer en ny gjennomgang, er vi opptatt av konkret handling. Når representanten Håbrekke sier at dagens regjering ikke har satsset på frivillighet, hadde det vært interessant å høre hvordan han vil omtale satsingen til den regjeringen som Kristelig Folkeparti var en del av.

Jobben er ikke ferdig. Det vil alltid være behov for justeringer, og det vil alltid være behov for nye løsninger. Men vi er godt på vei med en satsing som vil ha utrolig stor betydning for frivillig sektor. Det er en satsing som vi ikke har sett noe i nærheten av tidligere.

Senterpartiet vil fortsatt ha en god dialog med frivilligheten for å finne gode løsninger som styrker det lokale engasjementet, og som styrker dugnadsånden.

Trine Skei Grande (V) [12:28:33]: Representanten Gjul sa at vi ikke kan påstå at de ikke har løftet en finger. Det skal jeg heller ikke påstå. Problemet med denne regjeringa når det gjelder frivillighetspolitikken, er vel heller at de bruker begge hendene – og litt for aktivt.

Det andre hun sa, var at de bildene vi gir av frivilligheten, ikke stemmer med det man finner i Frivillighet Norge. Da vil jeg oppmuntre representanten Gjul til å delta i de årlige debattene vi har med Frivillighet Norge. Jeg tror ikke at noen kommer til å presse på for å ta Arbeiderpartiets plass i den debatten, for det har vært en uriaspost under denne regjeringa å sitte og representere Regjeringa i debatten med Frivillighet Norge. Så det vil ikke være noen pågang hvis representanten Gjul tar på seg jobben med å forsvare det.

Hva er det frivilligheten reagerer sånn på? Jo, det er mye sterkere styring med de pengene som gis til frivilligheten. Bare for å gi noen bilder av dette: La oss se på hele utviklingen når det gjelder de frie inntektskildene som organisasjonene har hatt siden tidenes morgen.

Da Fredrikke Marie Qvam sørget for å bygge sykehjem og sørget for sykepleierutdannelse i Norge, var de små lotteriene på den tida og framover de frivillige organisasjonenes. Etter krigen opprettet staten Norsk Tipping, men lotteriene skulle tilhøre organisasjonene. Så, i 1995, kom skrapeloddene til Thorbjørn Jagland. Da var man enig om at da kom nok staten til å utkonkurrere organisasjonenes skrapelodd, men automatene, de skulle være organisasjonenes enemerke. Det var faktisk sånn en stund for meg, som på den tida jobbet i organisasjoner, at vi fikk nei på søknader til departementet om penger, fordi organisasjonene ikke hadde automater. Det at organisasjoner sa nei til å ha spilleautomater, førte til at støtten fra det offentlige på det tidspunktet ble kuttet – det var automatene som skulle være organisasjonenes inntektskilde. Nå er det ikke det heller.

Alle de frie inntektskildene som organisasjonene har hatt, har det i løpet av de siste 50 årene blitt strammet dramatisk inn på. Da må vi se om vi finner andre gode løsninger, f.eks. å lage et lite byråkratisk system knyttet til moms – en allmenn støtteordning ikke underlagt statlig styring. Men sjøl her klarer man å lage et enormt byråkrati.

Jeg syns at Senterpartiet egentlig fortjener ros for Soria Moria I, det står veldig mye bra om frivillighet der. Problemet er at man ikke har fått gjennomført det. Man har veldig mange vakre ord, men man har ikke fått gjennomført det. Det er helt tydelig at Arbeiderpartiet duppet litt av under de forhandlingene, og lot Senterpartiet få skrive inn sine punkter. Men så våknet de igjen, og da ble det slutt på å gjennomføre dem.

Så kan jeg – ettersom Thommessen ikke fikk tid – si noe om kulturbygg. Noe av grunnproblemet også her er at man er så ivrig etter å styre. Og man har ingen forståelse av proporsjoner i støtten mellom organisasjonene. Grasrotandelen har ført til en massiv økning i støtten til de populære organisasjonene – det går enda mer til idretten. Vi i kontrollkomiteen har nå sittet i en høring og snakket om sponsormidler, som Norsk Tipping bruker flere hundre millioner av, og bare på de organisasjonene der de har PR-messig nytte av det. Og det er ikke 4H og Speideren, det er idretten. Vi ser stadig vekk at alle systemene som lages, går ut på å gi mer til de store og mindre til de små. Blant dem som da taper, er kulturbyggene. Vi bygger idrettsbygg rundt omkring som er fine og flotte, mens alle kulturbyggene som drives av frivillige, bare forfaller – for det fins ingen systemer som kan hjelpe det som ble bygd på dugnad i en tid da arbeid var billig og materialer dyrt. Nå er det omvendt. Det er andre utfordringer for frivilligheten på det området, og det har man ikke tatt inn over seg.

Hovedproblemet her er ikke at Regjeringa ikke har bevilget penger, men at den bevilger penger på en måte som innebærer en stor vridning innen frivilligheten, der de store, kommersielle og veldig aktive i offentligheten vinner, og de små taper. Man ser også at man styrer flere og flere av midlene og vil ha flere og flere meninger om hvem som er verdig støtte, og hvem som gjør ting man liker politisk. Det er egentlig forskjellen mellom opposisjonen og posisjonen her.

Med dette vil jeg si at Venstre støtter forslaget som foreligger i saken, fra opposisjonen.

Statsråd Anniken Huitfeldt [12:33:58]: Det er en rekke påstander i denne debatten. Den første er at jeg skulle ha en uriaspost i kontakten med frivilligheten. Det opplever jeg absolutt ikke. Jeg opplever at vi har et meget godt samarbeid med frivilligheten, og at vi har bedret rammebetingelsene for frivilligheten på mange områder de siste årene.

Det at vi kun gir støtte til organisasjoner som vi liker politisk, savner en utdyping, for det er slik at frivilligheten selv fordeler sine midler. Det er ikke slik at Regjeringen går inn og sier at tippemidler skal gå til den organisasjonen som vi liker best, og så får de andre ikke like mye. Det er rene beskyldninger, som det ikke finnes dokumentasjon på.

Statistisk sentralbyrå har på oppdrag fra Kulturdepartementet utarbeidet et satellittregnskap for frivillig sektor. Formålet er å belyse en sektor som er dårlig dekket i det ordinære nasjonalregnskapet. Satellittregnskapet viser at verdiskapingen i ideelle og frivillige organisasjoner utgjorde totalt 35 milliarder kr i 2007. Dette tilsvarer 1,5 pst. av bruttonasjonalprodukt. Som komiteens flertall har pekt på, er sysselsettingen i sektoren beregnet til 70 000 årsverk. Dersom man inkluderer den ubetalte arbeidsinnsatsen, er over 180 000 årsverk knyttet til ideell og frivillig virksomhet.

De store velferdsoppgavene skal være et offentlig ansvar. Mange av de oppgavene som frivillig sektor før på tok seg, er i dag offentlige velferdstjenester. Men samtidig bør en del av de oppgavene som frivillig sektor i dag påtar seg, etter min mening ikke inkluderes i velferdsstaten. De utføres rett og slett bedre av frivillig sektor, f.eks. når det gjelder spørsmålet om å skape nettverk for flyktninger, og å skape sosiale møteplasser for mennesker som har psykiske lidelser. Staten kan ikke skaffe deg en venn, det kan frivillig sektor. Derfor skal vi være opptatt av grensene mellom hva som skal være velferdsstatens oppgave, og hva som skal være frivillighetens oppgave. I mange tilfeller gjør frivilligheten en bedre jobb enn det det offentlige kan gjøre.

Den mest sentrale strategien i Regjeringens frivillighetspolitikk er å bidra til generelt bedre rammevilkår for sektoren. En rekke tiltak av betydning for frivillig sektor er allerede iverksatt eller under utarbeidelse. I løpet av perioden 2005–2010 har Kulturdepartementets budsjett til frivillighetsformål økt med 350 mill. kr. Det er også igangsatt mange nye store tiltak på frivillighetsfeltet. Momsordning for frivillige organisasjoner er den største satsingen på frivilligheten over statsbudsjettet noensinne. I 2010 er det bevilget 396 mill. kr til ordningen, en økning på 200 mill. kr fra 2009. Ordningen skal trappes opp til 1,2 milliarder kr. Det er et betydelig løft. Regjeringen vil i 2010 også innføre en ny ordning for kompensasjon av moms for idrettslag som bygger idrettsanlegg. Denne ordningen vil bli lagt fram for Stortinget i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett.

Jeg vil dessuten kort minne om at ny tippenøkkel ble innført i 2009. Det betydde flere midler til frivilligheten. Grasrotandelen til Norsk Tipping bidro til 210 mill. kr til frivillige organisasjoner i 2009. Frivillighetsregisteret skal bidra til å forbedre og forenkle samhandlingen mellom frivillig sektor og offentlig myndighet, og mange nye frivillighetsentraler har gjort det enklere for mange å delta i frivillig arbeid. Frivillighetsentralene er viktige møteplasser for frivillig innsats, deltagelse og tilhørighet i nærmiljøet. Økningen i tilskudd til Frifond, som representanten Gjøl var inne på, har vært viktig for å stimulere til aktivitet og deltagelse blant barn og unge.

Alle disse tiltakene har styrket frivillig sektor. Vi vil også gjennomgå regelverket med tanke på om vi kan bidra til forenklinger slik at vi også på den måten kan bidra til frivillig sektor.

Jeg mener vi har gjort en stor satsing for frivilligheten de siste årene, og disse beskrivelsene som blir rene påstan-

der som ikke kan dokumenteres, om at vi driver styring av frivillig sektor, faller på sin egen urimelighet. Økte midler til frivillig sektor har gitt frivillig sektor økt uavhengighet og økte muligheter til å drive sitt samfunnsmandat.

Presidenten: Det åpnes for replikkordskifte.

Ib Thomsen (FrP) [12:38:54]: Vi er enige i at frivilligheten gjør mye flott arbeid rundt omkring i landet, og vi er avhengige av frivilligheten. Statsråden roser jo også frivilligheten høyt opp i skyene, og de har en viktig samfunnsoppgave.

Men det er også samtidig sterke signaler fra frivilligheten om at de føler at de bruker mye av det frivillige arbeidet til byråkrati, søknader, rapportering og administrativt arbeid etc.

Kan statsråden antyde på hvilke måter hun kan hjelpe frivilligheten med å forenkle det arbeidet de har hver eneste dag? Eller ser ikke statsråden at frivilligheten bruker mye unødig tid på byråkrati og unødvendig arbeid?

Statsråd Anniken Huitfeldt [12:39:43]: Når vi nå innfører en momskompensasjonsordning, innebærer det at noen organisasjoner må bruke mer tid på ordninger de tidligere ikke brukte tid på. Skal man få utbetalt penger, må man kunne vise til hva som er de totale driftskostnadene, eller dersom man velger det: en ordning som bygger på dokumenterte utgifter. Vi har lagt vekt på å bidra til mye informasjon om denne ordningen. Vi har hatt en bred høringsrunde om denne ordningen med sikte på å få i gang innspill.

Så kommer det et nytt regelverk på plass i løpet av første halvdel av juni i år. Når vi ser hvordan dette virker, vil vi i løpet av første søknadsperiode evaluere dette med tanke på forenklinger. Det tverrdepartementale arbeidet som er satt i gang, vil vi videreføre i dialog med Frivillighet Norge og også andre frivillige organisasjoner, med tanke på å bidra til forenklinger av rammevilkårene for frivillig sektor.

Olemic Thommessen (H) [12:40:51]: Jeg skjønnte på statsrådens innlegg at hun ikke har ambisjoner om å styre frivilligheten, og at hun mener at opposisjonen har en jobb å gjøre for å dokumentere det. Det får vi nok komme tilbake til ved senere korsveier.

Men hvis det er slik at statsråden gjerne ser en frivillig sektor som utvikler seg videre på egne premisser og på egen kjøp, hva er da innholdet i det å være «treffsikkert» og «målrettet», som er nevnt i merknadene? Hva er egentlig problemet med en ordning om skatteincentiver for gaver? For det er da vitterlig slik at staten sparer arbeid, og det å få gaver gir helt åpenbare fordeler når det gjelder det mangfoldet man ønsker. Hva er problemet med å tenke i den retning istedenfor å ta pengene inn i statskassen og skulle dele dem ut til frivilligheten etterpå?

Statsråd Anniken Huitfeldt [12:41:59]: De siste årene har Regjeringen gjennomført et kulturloft. En av årsakene til at vi har klart dette, er at vi ikke har kjørt videre

på den linjen som var den tidligere regjeringens posisjon, nemlig å redusere skattene slik at man fikk mindre til offentlige utgifter. Det har gitt et betydelig løft for kulturen, og det har bidratt til at vi har kunnet finansiere mange, gode kulturbygg som vi ikke hadde kunnet finansiere hvis vi hadde videreført den politikken hvor skattelette var hovedtema.

Vi har i dag svært gode ordninger i forbindelse med fradragsrett for å gi støtte til frivillige organisasjoner, men dette er altså ikke hovedlinjene i Regjeringens politikk. Vi finansierer frivilligheten, kulturlivet og idretten delvis over statsbudsjettet, men først og fremst gjennom gode, generelle ordninger hvor idretten og kulturlivet selv styrer bevilgningene, bl.a. gjennom tippenekkelene.

Øyvind Håbrekke (KrF) [12:43:05]: Den dokumentasjonen som Thommessen viste til at man skulle komme tilbake til ved neste korsvei, kan vi jo bidra med ganske raskt.

Statsråden viser i sitt innlegg til at de økte bevilgningene til frivilligheten gir frivilligheten økt frihet. La meg si-tere fra svarbrevet fra statsråden til komiteen i forbindelse med saken, der Finansdepartementet har uttalt seg om fradragsrett for gaver til frivillige organisasjoner. Der hevder Finansdepartementet at den type skattefritak og fradragsordninger reduserer effektiviteten i fordelingspolitikken. Og man sier:

«Det er ønskelig med offentlig styring og kontroll med hvilke tiltak og formål som skal tilgodesees med offentlige midler.»

Det sies videre:

«Det offentlige støtter en lang rekke frivillige organisasjoner, men slike offentlige bidrag til ideelle formål bør som hovedregel gis etter en helhetlig avveining mellom ulike formål.»

Spørsmålet er da: Er kulturministeren enig med Finansdepartementet i disse vurderingene?

Statsråd Anniken Huitfeldt [12:44:12]: Selvsagt er jeg enig i Finansdepartementets vurdering i denne saken. Jeg mener det er veldig treffsikkert å innføre en momskompensasjonsordning som kommer hele frivilligheten til gode. Det er treffsikkert. Det betyr ikke at vi går inn og styrer fra statens side hvilke frivillige organisasjoner som skal kompenseres innenfor denne ordningen, men det er en god og treffsikker ordning som går til frivilligheten.

Presidenten: Replikskordskiftet er omme.

De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Bjørn Lødemel (H) [12:45:00]: Mange av dei gode opplevingane i livet vårt skjer i lag med venner og familie i arrangement og aktivitetar som frivillige organisasjonar står bak. Vi veit alle kva Raudekrossen og Norsk Folkehjelp betyr for tryggleiken i eit lokalsamfunn, og kva eit blomstrande idretts- og kulturliv har å seie for trivsel og aktivitet. Dette er limet som skapar det gode liv i eit lokalsamfunn, og samanhengen mellom idrett, frivilligheit, fol-

kehelse og førebyggjande arbeid ser eg som berebjelken i eit levande og inkluderande lokalsamfunn.

Frivillig innsats utgjer så mykje som 115 000 årsverk, og har ei årleg omsetjing på 40 milliardar kr. Eg er glad for at Høgre sin heilskaplege politikk støttar opp om det arbeidet som eldsjeler gjer i sitt lokalmiljø, og at politikken vår er ei tillitserklæring til alle som deltek i frivillig arbeid.

Dei fleste frivillige organisasjonar på lokalplanet er små, og det skjer mykje dugnadsarbeid rundt kjøkenbordet heime, i klubbhuset eller på bedehuset for den saks skull. Papirarbeid og byråkrati er misbruk av tid for frivillige organisasjonar, og det er meiningslaust at staten skal ha store inntekter på den innsatsen som dei utfører til beste for storsamfunnet.

Høgre har gjennom mange år jobba aktivt for å lette arbeidet for dei frivillige organisasjonane, og Høgre er stolt over å ha vore med på å presse den raud-grøne regjeringa til å innfri kravet om momskompensasjon. No ventar vi i spenning på om ordninga blir slik ho er blitt lova.

Høgre ønskjer å betre rammevilkåra for frivillig sektor. Høgre vil heve grensa for lønspått, slik at fleire får løn for dugnadsarbeid utan å måtte betale skatt og arbeidsgjevaravgift. Det vil gjere det lettare å få personar som kan gjere ein innsats, og det vil ikkje minst redusere papirarbeidet i dei frivillige organisasjonane.

Høgre vil også auke skattefrådraget for gåver til frivillige organisasjonar og gje skattefritak for medlemskap i frivillige organisasjonar innanfor ei totalramme, i tillegg til å la frivillig sektor i større grad kunne ta imot «herrelaus arv».

Høgre ville også bruke fleire hundre millionar kroner som ein del av krisepakka i 2009 for å redusere etterlepet på finansiering av idrettsanlegg. Det hadde vore ei viktig handsrekning til Idretts-Noreg.

Høgre sin politikk legg til rette for levande og inkluderande lokalsamfunn, der kulturlivet og dei frivillige organisasjonane spelar ei sentral rolle. Høgre ser at samanhengen mellom idrett, frivilligheit, folkehelse og førebyggjande arbeid skapar det gode liv i eit lokalsamfunn.

Ei av Høgre sine fanesaker er trygge lokalsamfunn. Det betyr m.a. at vi vil leggje til rette for at dei frivillige organisasjonane sin kvardag blir enklare, og at ulike typar organisasjonar får vilkår som gjer at dei kan fylle ei viktig oppgåve i samfunnet.

Dagfinn Høybråten (KrF) [12:48:14]: Jeg vil gi statsråden rett på ett viktig punkt: Denne regjeringen har gjort mye bra når det gjelder frivillige organisasjoner. Men innstillingen og debatten her i dag viser at det går et viktig skille mellom opposisjonen og Regjeringen når det gjelder frivillighetspolitikken. Det handler om synet på frivillighet som en verdi i seg selv i det norske samfunnet. Det at folk i Norge har kanaler for å utløse sitt engasjement for fellesskapet og for andre mennesker gjennom frivillige organisasjoner, har en verdi i seg selv – ikke bare en verdi i den grad disse organisasjonene oppfyller et behov som staten eller det offentlige til enhver tid har. Det er det grunnleggende ideologiske skillet. Det fører til at vi i op-

posisjonen mener at organisasjonene vil være bedre tjent med å ha mer av sine inntekter fra staten i bunn i form av fritak for moms og skattefradrag for gaver enn gjennom øremerkede, målrettede tilskuddsordninger som det har vært argumentert for fra flertallet i innstillingen.

Statsråden etterlyste eksempler på og dokumentasjon for at det offentlige driver styring. Det finnes det veldig mange eksempler på. Innenfor institusjonsdrift, som ideell sektor driver med, skjer det nå jevnlig under denne regjeringen nedleggelse av flotte institusjoner som har gjort en kjempeinnsats gjennom mange år og bygd opp solide fagmiljøer. HSH, som ikke er noe underbruk av opposisjonen her i Stortinget, men disse institusjonenes organisasjon, sier at hvis denne politikken fortsetter, vil man i løpet av fem til ti år sannsynligvis ikke ha noen igjen av disse ideelle institusjonene på helse-, omsorgs- og barnevernfeltet. Det siste eksemplet nå er en flott barnevernsinstitusjon på Karmøy, Solstrand Barnevernsenter, som fikk fire års anbudskontrakt, men den ble brutt etter ett år fordi Bufetat region vest skulle spare 100 mill. kr på barnevern.

Jeg kunne nevne fra dagens nyhetsbilde Frelsesarmeen og Kirkens Sosialtjeneste, som har tilbudt seg å hjelpe det offentlige med å skaffe fosterforeldre fordi det står over 700 barn i kø for å få fosterhjem, men de har fått beskjed om at nei, det skal det offentlige gjøre. Hvorfor i all verden kan ikke de som har drevet innenfor dette feltet i årtier, få lov til å være med på å skaffe fosterforeldre når barna ikke får denne muligheten hvis de lar det være? Frelsesarmeens ungdom ble fratatt statstøtten fordi de hadde meninger som ikke var politisk korrekte. Har statsråden glemt det? Heldigvis ble det ryddet opp i det, men vi har fortsatt eksempler som at et kirkesamfunn får ikke lov til å drive julemesse fordi det ikke er allmenntilgjengelig, og en misjonsorganisasjon får ikke lov til å drive lotteri fordi det ikke er et humanitært formål. Dette er eksempler på det mindretallet peker på i innstillingen. Det er nok ikke så idyllisk som det statsråden vil ha det til.

Henning Warloe (H) [12:51:39]: Det er interessant at regjeringspartienes representanter forsøker å gjøre denne debatten til et spørsmål om bevilgninger, mens det i bunn og grunn er en ideologisk forskjell, som debatten avdekker veldig tydelig.

Både representanten Olemic Thommessen og Trine Skei Grande har beskrevet en politikk fra Regjeringens side som inneholder tiltakende styring og kanskje også en favorisering av store organisasjoner til forskjell fra de mange små.

Statsråden svarte at dette var udokumenterte påstander. Jeg mener hun også sa i svar på en replikk at momskompensasjonen som er innført fra og med i år, kommer hele frivilligheten til gode. Det er ikke riktig.

Jeg stilte for knappe to uker siden et spørsmål til statsråden i forhold til det de forskriftene som har vært ute på høring, inneholder, og som i høyeste grad favoriserer de store organisasjonene på bekostning av de små. Man skal ikke ha vært mye innom ulike frivillige organisasjoner, små organisasjoner eller mindre organisasjoner, for å vite at å ha en omsetning på 300 000 kr krever en ganske

stor organisasjon. Det er det omsetningskravet som skal legges til grunn for at organisasjoner skal kunne få refundert sitt utlegg av moms. Det er en rekke små, frittstående organisasjoner som da faller utenfor denne ordningen.

Frivillighet Norge anslår at det finnes over 100 000 såkalte organisasjonsenheter i Norge. Det er både frittstående organisasjoner og lokallag, lokalledd i store nasjonale organisasjoner. Frivillighet Norge sier samtidig at deres medlemmer representerer 50 000, altså bare halvparten av disse, i Norge. Det er altså en stor mengde små lokale frittstående frivillige organisasjoner som ikke omfattes av Frivillighet Norges store nasjonale organisasjoner med deres lokalledd. Disse organisasjonene er nå helt utestengt fra den ordningen som Regjeringen innfører. Det er en forskjellsbehandling av store og små organisasjoner som er ganske urimelig, og det er faktisk en politikk som gir mer til dem som har mest fra før. Det er de store, ressurssterke organisasjonene som nyter godt av Regjeringens nye momsopplegg. Det blir et økende klaseskille i Norge mellom de små, ressursvake organisasjonene og de store, ressurssterke. Det er ganske oppsiktsvekkende at dette er Regjeringens politikk.

Olemic Thommessen (H) [12:54:37]: Jeg vil ta opp tråden der representanten Warloe slapp, nemlig problemstillingen rundt store og små organisasjoner. Dette er ment som et innspill til Regjeringen med hensyn til hva man kanskje vil finne på å gjøre fremover.

Opposisjonen var jo kritisk både da saken om grasrotandelen og saken om Frivillighetsregisteret ble fremlagt i Stortinget. Vi stemte imot de ordningene fordi vi ønsket en grundigere gjennomgang, og de betenkelighetene vi hadde den gangen, har nok dessverre blitt bekreftet. Av den statistikken som så langt foreligger for grasrotandelen, ser vi at det først og fremst er de tunge, slagkraftige organisasjonene som har et organisasjonsapparat, og som har økonomisk rygg til å drive PR for sin virksomhet og bruke penger på å drive PR for å skaffe seg grasrottilhengere, eller hva vi nå skal kalle dem, som stikker av gårde med det meste.

Ettersom jeg har merket meg at statsråden har tatt ordet her – og det er jeg glad for – vil jeg tillate meg å be statsråden utdype litt hvordan Regjeringen tenker videre fremover når det gjelder de små organisasjonene og forholdet til Frivillighetsregisteret, fordi Frivillighetsregisteret jo er nøkkelen ikke bare til grasrotandelen, men også til momskompensasjonen og antakelig til andre grep som vi i fremtiden vil komme tilbake til.

Den andre utfordringen som jeg har lyst til å gi statsråden, er spørsmålet om kulturbygg, og da er det de små kulturbyggene jeg snakker om. Det er ungdomshus, byggene til Norges Ungdomslag f.eks. Det finnes mindre samfunnshus, og det finnes veldig mange mindre kulturbygg landet over som i mange år har slitt med vedlikehold, og som har store problemer med å skaffe midler. I vårt forslag har vi reist spørsmål om det ikke vil være en god ting å tenke oss en skatteincentivordning for å løse den problemstillingen.

Vi vet alle at statsråden har betydelige utfordringer når

det gjelder å finne midler til kulturbygg. Jeg kritiserer henne i og for seg ikke for at det ikke er en utømmelig kilde, for dette har vært en utfordring lenge. Det er en uendelig lang ønskeliste når det gjelder bygg som trenger penger. Og da er mitt spørsmål til stasråden: Hvis hun ikke vil bruke skatteincentivet og tenke at frivillig sektor kan mobilisere private ideelle penger, tenker hun da at dette er løsbart over statsbudsjettet? Kan vi da forvente store økninger f.eks. innenfor tilskuddsordningen til kulturbygg?

Avslutningsvis: Et lite eksempel, men et ganske godt eksempel på styring var da statsråd Giske (presidenten klubber) fikk ansatt en mangfoldsssekretær i Frivillighet Norge for å sørge for at frivilligheten fikk podet inn (presidenten klubber igjen) mangfold i sin virksomhet.

Presidenten: Da er det i hvert fall sånn at taletiden skal styres, og tiden var dermed ute.

Christina Nilsson Ramsøy (Sp) [12:58:06]: Mange fra opposisjonen har beskrevet et virkelighetsbilde som det er vanskelig å kjenne seg igjen i. Det er overraskende at Venstre f.eks. mener at idretten får for mange penger. Når man sitter i opposisjon, er det sånn at alt skulle ha vært gjort over natta, og det skulle aller helst ha vært gjort i går.

Senterpartiet er opptatt av gode og stabile ordninger. Vi har fått på plass en ordning med momskompensasjon, som skal trappes opp med 1 milliard kr, og det er mer enn mange av opposisjonspartiene kunne skryte av i sin tid. Vi har bevilget penger til 25 nye frivillighetssentraler i 2009, og nå nærmer vi oss 80 stykker i løpet av vår periode. Vi har styrket Frifond med 43 mill. kr.

Hvorledes man kan påstå at satsing på frivillighetssentraler og Frifond er satsing på de store og de kommersielle, er vanskelig å forstå. Frifond og frivillighetssentraler er jo en direkte satsing på lokalt engasjement og dugnadsånd.

Opposisjonen vil gjøre sektoren mer avhengig av midler fra private og slippe sektoren fri, samtidig som man ønsker mer tid til aktivitet. Det henger ikke i hop. Da blir det mer lotteri, mer det å skulle tigge gaver fra de private aktørene, de med mye penger, istedenfor tid til fotball og mer teater.

Ja, vi vil bruke offentlige midler. Jeg har ikke møtt en eneste representant for frivillig sektor som er misfornøyd med den satsingen vi har hatt. De etterspør jo enda mer. De vil ha mer av den satsingen som Regjeringen har kommet i gang med. Vi ønsker å bruke mindre tid på å tigge penger, mindre tid på lotteri. Vi ønsker oss mer tid til aktivitet, at man skal få mulighet til å spille fotball, drive teater – det som faktisk er med og styrker det lokale engasjementet, og som er med og motiverer til dugnadsånd lokalt.

Statsråd Anniken Huitfeldt [13:00:12]: Det er jo noe litt selvmotsigende ved opposisjonens angrep her. På den ene siden er man imot grasrotandelen, hvor hver enkelt tipper kan bestemme hvor sin andel til frivilligheten skal gå. Da er hovedproblemet at dette kommer bare de store til gode. Her vil altså opposisjonen styre mer og bestemme

hvem som skal få disse pengene – altså at ikke hver enkelt tipper skal bestemme. Så mener man at friheten blir større hvis de som har penger å bruke til kulturhus og andre formål, får skattefradrag. Jeg tror ikke at økte skattefradrag vil føre til tilsvarende økninger i bevilgningene til frivillig sektor. Jeg tror på andre typer virkemidler. Jeg tror det er treffsikkert å innføre en momskompensasjonsordning, og opposisjonen mangler fortsatt å redegjøre for meg hvorvidt vi styrer hvilke frivillige organisasjoner som skal få penger. Det gjør vi altså ikke. Det er det frivilligheten selv som bestemmer. Representanten Høybråten vet utmerket godt at jeg ikke har vært tilhenger av en ordning hvor Frelsesarmeens Ungdom fratas statstilskuddet fordi de har et annet syn på homofili enn det som står i loven.

Representanten Warloe har vært opptatt av de små organisasjonene. Jeg har sjekket dette med ulike registre. Jeg går ut fra at han refererer til Lokallagsundersøkelsen i Hordaland fra 1998. Men det er ikke slik at alle disse organisasjonene han her beskriver, er enkeltstående foreninger. Mange av disse er lokallag som har tilknytning til et sentrallidd. De vil dermed få kompensert deler av sine momsutgifter. Og så vidt jeg forsto på representanten, er det spesielt buekorpsenes situasjon som har vært diskutert. Vi har vært i kontakt med flere buekorps i Bergen med tanke på deres situasjon. For det første er det slik at mange av dem i dag får grasrotandel, selv om det ikke dreier seg om tradisjonell idrett i den forstand. Sandvikens Bataljon fikk 25 000 kr i grasrotandel i fjor. Det er en tydelig støtte. Men noen av disse buekorpsene vil få anledning til å få momskompensasjon, mens andre bare kan få kompensert for momsutgifter hvis de samlet kan redegjøre for sin omsetning – hvis de dermed gjør dette felles. Dette er en ganske ubyråkratisk ordning, så disse tallene som Warloe er inne på, stemmer ikke. Vi styrer ikke frivilligheten, frivilligheten styrer seg selv. Det er helt åpenbart at de får større mulighet til å styre seg selv, med bedre rammebetingelser, som de har fått de siste årene.

M a r i t N y b a k k hadde her overtatt presidentplassen.

Øyvind Håbrekke (KrF) [13:03:19]: Det har vært en interessant, men også på mange måter en klargjørende debatt.

Når det gjelder Frifond, som mange har brukt som eksempel her, er det selvsagt de totale overføringene til Frifond som er det sentrale her. Da er det flott at den rødgrønne regjeringen har brukt anledningen til å øke overføringene til dem. Men når det stadig vekker blir gjentatt at de ble kuttet til null under Bondevik II-regjeringen, er det altså slik at hvis man summerer opp de totale overføringene til Frifond, både over statsbudsjettet og gjennom departementet og tippemidler, økte Bondevik II-regjeringen overføringene til Frifond mer enn det Stoltenberg-regjeringen har gjort. Men så er heller ikke det det mest sentrale spørsmålet. Når det gjelder frivillighetssentraler, er det faktisk slik at det er kommuner og store organisasjoner som i stor grad eier dem – bare så det er sagt.

Så blir det etterlyst om ikke opposisjonen erkjenner den

økte satsingen på frivillighet som vi har sett under den rød-grønne regjeringen. Jo, det gjør vi. Det ble kommentert i mitt innlegg. Det ble kommentert også av representanten Thommessen fra Høyre meget tydelig at det ser vi. Og vi har vært med på å støtte det. Men utfordringen og kritikken fra opposisjonen har nettopp dreid seg om styringen av de frivillige organisasjonene og måten man bruker disse midlene på til å avgrense handlingsrommet. Det etterlyses dokumentasjon. Det er nevnt flere eksempler, men det er bare å henvise til svarbrevet fra departementet som man oversendte komiteen i forbindelse med behandlingen av den saken vi har til behandling i dag. Der gjøres det klart at man er skeptisk til å legge til rette for økte private bidrag til frivillig sektor, fordi det svekker effektiviteten i fordelingspolitikken, og fordi man ønsker mer kontroll og styring med hensyn til avveiningen av hva disse midlene skal gå til, og ikke mindre.

Så gjøres det til et problem at når man får mer av private gaver, krever det tid, og det blir mindre tid til fotball og andre ting. Det er en grundig misforståelse i forhold til hva dette egentlig handler om. Vi diskuterer rammebetingelsene for *frivillig* sektor. Frivillig sektor er i sin natur privat, i den forstand at det er meg og deg og hva vi gjør i vår fritid, hvordan vi bruker pengene våre, hvordan vi bruker tiden vår – det er det som er det genuine med frivillig virksomhet. At det er et problem at man er avhengig av at folk velger å bruke sin tid og sine midler på det, er nettopp det som er frivillig, det er det som er det genuine, det er det vi diskuterer. Det er nettopp den genuine frivilligheten som må løftes fram og gis vilkår, gis midler – også over statsbudsjettet – men ikke minst gis den friheten de fortjener.

Henning Warloe (H) [13:06:37]: Dette er jo en debatt om rammebetingelsene for frivillig sektor og slik sett en ganske perspektivrik debatt – den burde i hvert fall være det.

Jeg skal ikke grave for dypt i alle detaljer, men mitt poeng i et tidligere innlegg var momskompensasjonsordningen, som et eksempel på et viktig virkemiddel fra det offentlige side, fra statens side, for å gjøre det bedre for frivillige organisasjoner. Og hvis det er slik, som er min oppfatning – jeg registrerer at statsråden er uenig i det – mener jeg å kunne ha belegg for at den fører til et økt klaseskille i det frivillige Norge. Da er jo det et stort problem, etter min oppfatning.

Nå må jeg benytte anledningen, som representant fra Bergen, til å takke statsråden for en rørende omsorg for buekorpsene i Bergen, som jo er et lokalt eksempel på denne type organisasjoner. Men jeg kan nok love statsråden at listen over den type mindre, frittstående frivillige organisasjoner er ganske lang i Norge. Jeg nevnte regnestykket fra Frivillighet Norge. De representerer, ifølge sine egne oppgaver, halvparten av organisasjonsenhetene i Norge, inkludert lokallag etc. Det betyr altså at det må finnes en ganske stor mengde organisasjoner i Frivillighet Norge som alle de store ikke fanger opp. Det er det statistikken sier.

Da vil jeg også til slutt bare henlede statsrådets opp-

merksomhet på høringssvarene fra Integrerings- og mangfoldsdirektoratet etter at forskriften nå har vært ute på høring, hvor de påpeker nøyaktig den samme problemstillingen, da med henblikk på innvandrersorganisasjoner rundt omkring i Norge. Det er altså ikke slik at Tamilsk helseforening, som jeg f.eks. kjenner fra Bergen, er en del av en landsomfattende stor nasjonal organisasjon. Det er altså ikke tilfellet. Det finnes naturligvis massevis av eksempler i andre byer og andre steder. Den type foreninger rundt omkring – innvandrersorganisasjoner og mange, mange andre – faller altså utenfor disse reglene.

Nå registrerte jeg at statsråden forklarte fra talerstolen at buekorpsene fra Bergen, for å ta det eksempelet igjen, bare kan slå seg sammen og levere inn noe felles. Det er altså 15 uavhengige juridiske organisasjoner, juridiske personer. Det er en ganske oppsiktsvekkende opplysning at disse nå kan gå sammen og levere inn noe i fellesskap. Det betyr kanskje at andre typer organisasjoner, enten de er hjemmehørende i Oslo eller et annet sted, kan gå sammen og produsere noe bare for å få momskompensasjon. Jeg går ut fra at disse opplysningene vil bli nedfelt i det regelverket som blir sendt ut og gjøres kjent for organisasjonene. Det er oppsiktsvekkende opplysninger i forhold til det som har vært på høring.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 1.

(Votering, se side 3090)

Sak nr. 2 [13:09:31]

Interpellasjon fra representanten Elisabeth Aspaker til kunnskapsministeren:

«En forutsetning for at Kunnskapsløftet skal virke etter hensikten, er at lærerne får hevet sin kompetanse når det gjelder både grunnleggende ferdigheter og fag. Staten har ved innføring av reformen satt inn betydelige midler til etter- og videreutdanning. Gode lærere er nøkkelen til godt læringsutbytte for elevene. Hver femte lærer som underviser i matematikk, har fortsatt ingen formell utdanning i faget. Det står ikke særlig bedre til i språkfagene. Nyutdannede lærere utgjør bare 3 pst. av det totale antall lærere. Derfor må det kompetanseløftet som skal løfte læringsutbyttet i norsk skole, skje blant de lærerne som er ansatt i skolen i dag.

Hva er status når det gjelder deltakelse i etter- og videreutdanning i tilknytning til Kunnskapsløftet, og mener statsråden dagens opplegg for etter- og videreutdanning er treffsikkert nok sett i forhold til behovene?»

Elisabeth Aspaker (H) [13:11:02]: Det er ofte langt lettere å vedta reformer enn å gjennomføre dem. Kunnskapsløftet er ikke noe unntak. Bred enighet er ikke noen garanti for at nødvendige tiltak faller på plass, og at sluttresultatet blir som forventet. Dersom vi nå ikke holder oppmerksomheten på Kunnskapsløftets viktigste bærebjelke, lærerkompetansen, frykter Høyre at mange elever fortsatt vil gå ut av norsk skole uten nødvendige kunnska-

per og ferdigheter til å kunne mestre videre utdanning og deltakelse i arbeidslivet.

Årlig tilgang på lærere i norsk skole utgjør om lag 3 pst. av den totale lærermassen. Med ny lærerutdanning vil skolen om få år kunne rekruttere lærere med mer spesialisert kompetanse og større faglig ferdypning. En slik omlegging av lærerutdanningen – bort fra allmennlæreren som kunne litt om mye – er et viktig steg i retning av en nødvendig kompetanseheving hos norske lærere.

Med en årlig fornyelse på om lag 3 pst. av lærerne sier det seg selv hvor avgjørende viktig det er å satse på etter- og videreutdanning av de lærerne som allerede er i skolen. Storting og regjering har høye ambisjoner på vegne av norsk skole. Ambisjonene må nå følges opp med tiltak som gjør det mulig å nå de målene vi har satt oss.

Kunnskapsløftet er på mange måter inne i sin kanskje mest kritiske fase. Forventningene til reformen er med rette høye, og lærerne er stilt i utsikt vesentlig bedre etter- og videreutdanningsmuligheter, fordi reformen på mange måter er bygd rundt nettopp læreren.

Metodefrihet og mindre detaljstyring gjennom læreplanene krever profesjonelle yrkesutøvere som er trygge i rollen. Det blir enda viktigere å kunne sitt fag, enten det er å beherske de såkalte skolefagene eller kunsten å utøve god pedagogisk ledelse i møte med elevene.

Jeg legger ikke skjul på at Høyre nå er bekymret for at det skal glippe i starten når det gjelder gjennomføringstakten i etter- og videreutdanningen. Det er en bekymring jeg vet lærerorganisasjonene deler med oss. Når sju av ti lærere mener det er behov for påfyll av ny kompetanse, er det jo ikke lærerne det står på. Da må utdanningsmyndighetene på statlig og kommunalt nivå strekke seg langt for å imøtekomme dette behovet innen rimelig tid.

Det er selvsagt en utfordring hvordan man praktisk skal legge til rette for at flest mulig lærere skal kunne etter- og videreutdanne seg, samtidig som skolen skal gå sin gang, for elevene er der, og de blir til og med flere. Spørsmålet er om dagens organisering er godt nok tilpasset dette faktum. Jeg utfordrer kunnskapsministeren til å kommentere om hun mener etter- og videreutdanningen, sånn som den nå er lagt opp, har den nødvendige fleksibilitet. Deler statsråden Høyres bekymring for at de tilgjengelige studieplassene ikke fylles opp?

Fra Høyres side har vi nøye fulgt utviklingen når det gjelder søker tall til de studietilbudene norske lærere har fått, med oppstart kommende høst. Og vi er skuffet. Til tross for ekstrarunder med kommunene synes det nå å være et faktum at et betydelig antall studie plasser vil stå tomme høsten 2010. Etter Høyres mening er det all grunn til å interessere seg for hvordan dette kan skje når ønsket om etter- og videreutdanning er så utbredt.

Hvorvidt staten og kommunene lykkes i å gjennomføre etter- og videreutdanning i et rimelig tempo, er viktig for å kunne ha tillit hos lærerne som er forespeilet et klart løft på dette området. Men det handler like mye om å fremstå som en profesjonell arbeidsgiver og at skolen skal fremstå som en attraktiv arbeidsplass, og gjennom det kunne beholde og rekruttere dyktige medarbeidere.

Det igangsatte etter- og videreutdanningsprogrammet

Kompetanse for kvalitet, undertegnet av staten, KS og lærerorganisasjonene, er en tydelig understrekning av sammenhengen mellom godt kvalifiserte lærere og elevenes læring og motivasjon. I formålet med strategien er det også lagt vekt på at målrettet og landsdekkende gjennomføring av videreutdanning skal øke lærernes faglige, didaktiske og pedagogiske kompetanse. Tanken er også at videreutdanning satt i system skal bidra til «å øke læreryrkets status og styrke tilliten til skolens kvalitet».

Det er Høyres oppfatning at oppslutningen er av stor betydning for at målsettingen med videreutdanningsstrategien skal kunne nås, målt i læringsutbytte for elevene og økt status for lærerne.

Til tross for igangsatte kampanjer og oppfølging via utdanningsdirektørene er oppfyllingsgraden av de tildelte studie plassene for mange fylker langt under det man kunne forvente. Ut fra den oversikten jeg sitter med etter at det såkalte restetorget ble stengt sist uke, har 14 fylker lavere enn 70 pst. påmelding. Men verre er det at fem fylker ligger under 50 pst., med Sogn og Fjordane desidert på bunnen med 2 pst. påmelding. Nord-Trøndelag, som ligger på topp, har en utnyttelsesgrad på 85 pst. – også der er det mer å gå på. Tatt i betraktning det forarbeidet som er lagt ned av involverte parter, må dette være skuffende tall når vi altså vet hvor stort behovet for kompetanseheving er.

Om den nasjonale satsingen på videreutdanning skal lykkes, er det etter Høyres oppfatning av stor betydning at departementet sørger for å holde høyt trykk på denne saken. Vi kan ikke slå oss til ro med en deltakelse på dette nivået, og spørsmålet er nå hva man har lært av årets opptak til videreutdanning.

Jeg er selvsagt oppmerksom på at vi er i startfasen av videreutdanningsstrategien, men nettopp derfor er jeg så opptatt av at vi kommer godt i gang. Strategiens troverdighet kan stå på spill om vi ikke lykkes bedre enn årets søker tall kan tyde på. De fylkesvise forskjellene som avdekkes, er det nødvendig å komme til bunns i. I likhet med kunnskapsministeren vil Høyre bekjempe forskjeller i Skole-Norge, og når læreren er viktigst, er det høyst foruroligende at noen fylker blir hengende etter i gjennomføringen av kompetanseheving og videreutdanning.

Med bakgrunn i de søker tallene vi nå ser, må det være grunn til tidlig innsats for å rette opp situasjonen. Vi må lære av erfaringer fra skolen, at det ikke er noen god strategi å vente og se om ikke problemene retter seg av seg selv, men vi må så raskt som mulig avdekke hvor det har sviktet og sette inn mottiltak.

Et annet vesentlig spørsmål når så vidt mange studie plasser ikke fylles opp, er hvordan søkerne fordeler seg på fag. I lys av de utfordringene norsk skole står overfor, særlig når det gjelder realfag, er det overmåte viktig at vi greier å holde høy gjennomføringstakt i disse fagene. Tall fra videregående skole viser at om lag 25 pst. av realfaglærerne vil gå av med pensjon de neste fem årene. Dersom ikke skolen skal lide et stort kompetansetap når de mest erfarne lærerne pensjoneres, må yngre kolleger gis mulighet til å høyne sin kompetanse nå.

I strategidokumentet slås det fast:

«En suksessfaktor for strategien er god søkning

til og lite frafall fra videreutdanningen. Partene skal følge utviklingen og vurdere innretningen på systemet dersom deltakelsen og gjennomføringen ikke er som ønsket.»

Avslutningsvis har jeg tre spørsmål til kunnskapsministeren:

1. Hva vil Regjeringen foreta seg med bakgrunn i at et stort antall videreutdanningsplasser ikke har søkere, og de betydelige fylkesvise forskjellene som er avdekket?
2. Lave søkertall forklares bl.a. med at tilgjengeligheten til utdanningstilbudene er vanskelig fordi de geografisk ligger langt borte. Tilbud om nettbaserte løsninger etterlyses. Hva er statsrådets kommentar til det?
3. Hva vil statsråden gjøre for å sikre at videreutdanningen kan bidra til å løse den akutte situasjonen knyttet til avgangen av et stort antall realfaglærere i videregående opplæring de kommende fem årene?

Statsråd Kristin Halvorsen [13:19:48]: Lærere med høy faglig og pedagogisk kompetanse er, som representanten Aspaker påpeker, en av de viktigste forutsetningene for elevenes læring. Generelt er kompetanseutvikling for lærere etter opplæringsloven § 10-8 skoleeiers ansvar. Staten kan bidra til skoleeiers kompetanseutvikling, f.eks. ved å kompensere for utgifter som skyldes endringer i regelverket, og derfor ble nettopp det gjort ved innføringen av Kunnskapsløftet.

I forbindelse med innføringen av Kunnskapsløftet fikk kommunene tilført 300 mill. kr i 2005 og 375 mill. kr årlig i perioden 2006–2008 gjennom strategien Kompetanse for kvalitet. Midlene i den satsingen skulle gjøre skolene i stand til å iverksette Kunnskapsløftet. Etter denne omfattende satsingen bør skolene nå ha fått tilstrekkelig kompetanse i forbindelse med selve innføringen av Kunnskapsløftet.

La meg si litt om erfaringene fra Kompetanse for utvikling. Denne strategien ble grundig evaluert, og erfaringene ligger til grunn for den videre satsingen på kompetanseutvikling. De fleste lærere deltok i ett eller flere temaer om Kunnskapsløftet, for det meste som etterutdanning. Det var en kraftig økning i etter- og videreutdanning for skoleledere. Strategien førte til at mange kommuner utviklet langsiktige planer for kompetanseutvikling, og det regionale samarbeidet mellom skoleeierne og de lokale UH-institusjonene ble forsterket.

Samtidig førte den betydelige økningen i midler bare til en liten økning i antall lærere som deltok i kompetanseutvikling. Faktisk var nivået i 2008 på samme nivå som i 2003. Jeg synes det er et tankekors at økningen i statlige bevilgninger til kompetanseutvikling ikke førte til noen økning i aktiviteten. Bare en mindre del av midlene gikk til videreutdanning, selv om en del av midlene var øremerket til dette. Videreutdanningen av lærere var ifølge evalueringen på et lavere nivå i strategiperioden enn den var årene før. I tillegg var det til dels stort frafall fra den videreutdanningen som ble gjennomført. Grunnen lærerne oppga, var at arbeidsbyrden ble for stor, og de opplevde

at det gikk for mye ut over elevene når de manglet kvalifiserte vikarer. Slike erfaringer har det vært viktig å ta hensyn til i utformingen av den nye satsingen på etter- og videreutdanning, slik at vi kan treffe behovene bedre.

I og med at hoveddelen av midlene i forrige strategiperiode gikk til etterutdanning, og at det er innført nye krav til minst 60 studiepoeng i faget for lærere som ansettes for undervisning i engelsk, norsk og matematikk på ungdomstrinnet, har vi nå valgt at hovedsatsingen på kompetanseutvikling er videreutdanning, dvs. formell kompetanse. For det første førte forrige strategi til at lite av virkemidlene gikk til videreutdanning. Videre gir videreutdanning generelt mer effekt på undervisningen og elevenes læring enn etterutdanning gir. Derfor er strategien Kompetanse for kvalitet den viktigste av satsingene på kompetanseutvikling. Den er utformet i samarbeid med KS, lærerorganisasjonene og Universitets- og høgskolerådet for å imøtekomme det sektoren selv ser som utfordringer.

De partene som stiller seg bak strategien, ble enige om å fordele kostnadene til vikarer for lærerne seg imellom. Staten forpliktet seg til å bidra med 40 pst., KS gikk inn for at kommunene skulle bidra med 40 pst., og lærerorganisasjonene at lærerne skulle dekke 20 pst. gjennom egen arbeidsinnsats.

En stor del av midlene går til matematikk, norsk og engelsk på ungdomstrinnet som følge av forskriftsendringen i disse fagene. Norge har få lesespesialister, særlig på barnetrinnet, og derfor er det ett av de prioriterte fagene. Det er også prioritert noen fag der kompetansekartlegginger viser at det er få lærere som har minst 60 studiepoeng i disse fagene. I tillegg vil noen studieplasser tildeles etter andre lokale behov.

For å oppsummere mener jeg strategien imøtekommer ønsket om høy kvalitet på videreutdanningen ved at utvalgte lærerutdanningsinstitusjoner har fått midler til å utvikle og tilby gratis studieplasser av høy kvalitet til skoleeierne, og at lærerne har fått avsatt tid til å studere. Det at det gis midler til dekning av vikarutgifter, bidrar også til å sikre elevene god opplæring mens lærerne studerer. Jeg vil også peke på at strategien dekker viktige fagområder der det er særlig behov for videreutdanning.

Jeg er derfor rimelig sikker på at fag og emner treffer skolens og elevenes behov. Tilbakemeldinger fra lærere som deltar i videreutdanningen, er også positive, og lærerutdanningsinstitusjonene har gitt uttrykk for at studentene er gode og motiverte.

Da er det veldig skuffende at ikke flere skoleeiere har benyttet seg av ordningen. Foreløpige tall viser at det så langt er drøyt 1 650 påmeldte lærere, noe som ligger langt under det måltallet vi har satt oss. Selvsagt synes jeg det er flott at det er over 1 600 lærere som får videreutdanning fra høsten, i tillegg til de 1 000 som gjør ferdig sin videreutdanning i vår. Men tallet burde vært langt høyere.

Jeg har registrert at mange kommuner i ettertid mener at utgiftene til vikardekning er for høye. Da er det viktig å huske at videreutdanning av høy kvalitet og av opptil ett års omfang koster mer enn kortvarig etterutdanning. Dessuten er det nødvendig å dekke en del av vikarutgiftene for å kunne nå de lærerne som ikke har økonomisk mulighet

til å ta seg fri et år, eller ikke har arbeidskapasitet til å studere i fritiden. Jeg vil derfor i samarbeid med partene vurdere hvordan satsingen på videreutdanning kan justeres for å øke antall deltakere.

Det er også behov for en særlig innsats for å styrke lærerkompetansen på andre områder, der det ikke er like naturlig å satse på videreutdanning. Derfor bruker vi også midler til etterutdanning på særlig prioriterte områder. Slike områder er vurdering for læring i forbindelse med nye forskrifter om individuell vurdering, de grunnleggende ferdighetene lesing og regning, rådgiving og til etterutdanning i fag- og yrkesopplæring.

Selv om nyutdannede lærere, slik representanten Aspaker påpeker, bare utgjør en liten del av det totale antall lærere, vil de over tid selvfølgelig utgjøre en større og større andel. Derfor er den nye lærerutdanningen også viktig for den totale lærerkompetansen. Ikke minst vil delingen av lærerutdanningen – én for 1.–7. trinn og én for 5.–10. trinn – føre til større vekt på faglig fordypning enn tidligere og flere lærere med god kompetanse i faget sitt. Vi har også intensivert innsatsen for at flere nyutdannede skal få veiledning i starten av yrkeskarrieren.

I sum mener jeg at dagens tilbud, innenfor de rammene som er mulig, langt på vei møter behovene i skolen. Når det gjelder utfordringen med å få kommunene og fylkeskommunene til å melde på flere lærere til videreutdanning, er dette noe vi må følge med veldig klar oppmerksomhet.

I den nærmeste tiden vil vi få en oversikt over hva som egentlig er status for søkning for neste skoleår. Med det som utgangspunkt – som ikke kommer til å være så godt som vi ønsker oss – må vi ta diskusjonen om mange av de utfordringene som representanten Aspaker tar opp, f.eks. om det er mulig å gjøre dette mer desentralisert samtidig som vi holder på god kvalitet, eller om det er andre ting ved innretningen som det bør endres på. Men det er viktig å klare å få til en balansegang her for å sørge for at den kvaliteten vi nå har forsikret oss om at disse tilbudene inneholder, ikke forringes, samtidig som vi ønsker at flere skal kunne delta. Det er viktig for meg å ta denne diskusjonen med partene som står bak dette opplegget, for å finne ut hvordan vi kan nå flere og få til det som er intensjonen bak hele tilbudet om videreutdanning og kompetanseheving.

Mange kommuner sier at det er for dyrt å delta i programmet. Jeg mener at skoleeier i utgangspunktet har ansvaret for det som er kompetanseutvikling av sine ansatte, og at vi kommer på ville veier hvis det er slik at deres tankegang om kompetanseheving først og fremst utløses når det kommer statlige kroner. Jeg mener det er rimelig at vi har et spleiselag mellom dem det gjelder – mellom kommunene og staten – og så får vi finne ut av hvor balansegangen for dette går.

Elisabeth Aspaker (H) [13:30:09]: Jeg hører at statsråden deler mine og Høyres bekymringer for at så mange studieplasser skal stå ledige fra høsten av. At ca. 600 plasser står ledige, er ikke et svar på de utfordringene skolen har. Samtidig er jeg helt enig med statsråden i at det er viktig nå at vi stiller krav til kvalitet i de studietilbudene som gis til norske lærere, at et spleiselag skal være et spleise-

lag, og at vi ikke er tjent med at vi fritar skoleeierne for det ansvaret de har for å følge opp sine arbeidstakere.

Men det er jo også et nasjonalt ansvar å sørge for at norsk skole holder nødvendig kvalitet. Vi har alle et ønske om at Norge skal orientere seg bort fra de middelmådige eller de middels prestasjonene mange norske elever representerer i viktige fag. Da må vi også anstrenge oss maksimalt for at de tilbudene for videreutdanning av lærere som det nå legges til rette for, faktisk utnyttes.

Statsråden var inne på at hun nå ville ta initiativ til en gjennomgang med bakgrunn i de erfaringene som er gjort etter evalueringen av Kompetanse for utvikling, og de tallene og den utviklingen vi nå ser, knyttet til videreutdanningsprogrammet.

Det er en utfordring her å få kostnadene ned, men det er også en utfordring å legge til rette for at lærere som har familie, og som kanskje av andre grunner synes det er vanskelig å gjøre heltidsstudent av seg langt hjemmefra, også skal kunne få et tilbud. Jeg er kjent med at man har vært forespeilet flere nettbaserte studietilbud som ikke er blitt nettbaserte studietilbud. Jeg frykter at lang avstand til studiestedet faktisk kan bidra til at man faller av lasset og ikke deltar på etter- og videreutdanningen. Jeg spør igjen statsråden om hun vil gå tilbudet nøye etter i sømmene med tanke på nettopp det.

Så har jeg lyst til å utfordre statsråden på – for jeg forstår det slik at man tar opp lærere til denne videreutdanningen bare hver høst – om det er mulig med de 600 plassene som nå ikke er fylt, å tenke seg et opptak for videreutdanning av lærere også i januar, som er det andre semesteret i et tradisjonelt studieår.

Jeg etterlyser som sagt fleksibiliteten i systemet. Det må antakelig bli bedre for at man skal kunne få dette til i dag, og jeg tror at nøkkelen til å få ned noen av kostnadene faktisk også ligger i at ikke så mange må være heltidsstudenter.

Statsråd Kristin Halvorsen [13:33:33]: Det er helt opplagt at vi må ha en gjennomgang og gjøre opp status for hvordan dette har virket til nå, nå som søkertallene begynner å vise seg, og vi kan konstatere at vi ikke får brukt alle de plassene som er stilt til disposisjon. Da skal ikke jeg avvise noen av de problemstillingene som representanten Aspaker tar opp.

Det er helt opplagt at vi må ha god kvalitet på de tilbudene som gis, og de må også styres i forhold til hvor behovene er. Men samtidig er det jo slik at de som er målgruppen for denne videreutdanningen, er etablerte familiemennesker som lever rundt i kommuner, og som har sine daglige forpliktelser ikke bare på skolen og på arbeidsplassen, men også i sin egen familie. Det er klart at det er krevende situasjoner. Så vi må gå nøye igjennom dette og se på hvordan vi kan dekke tilbudene og på hva slags utvikling vi kan ha med tanke på mer nettbaserte løsninger. Det er jeg helt enig i.

Jeg er glad for at representanten Aspaker deler min vurdering av at skoleeier, altså kommunene, har ansvar for kompetanseheving hos sine ansatte. Det må ligge til grunn når man diskuterer hvordan man skal innrette dette, for det

har veldig mye å gjøre med bevisstheten rundt hva slags ansvar man har som arbeidsgiver.

Så nevner representanten Aspaker muligheten et opp-tak i januar, altså å dele perioden. Det mener jeg også er en del av de tingene vi nå må diskutere. I det hele tatt må vi tenke gjennom alle innretningene som dette tilbudet har fått, og være villige til å ta diskusjonene om hvordan det skal skrus sammen, på nytt. Det er viktig at partene er med på den dialogen, og jeg vil så fort vi får oversikt, gå i dialog med dem om hvordan vi skal lykkes bedre med dette. Behovet for videreutdanning er der, behovet for å heve kompetansen på de områdene vi har valgt ut, er der. Pengene er der, plassene er der, og det er noe ved koblingen vi ikke får til. Så jeg skal snarest mulig ta tak i det, slik at vi kan komme fort på banen med justeringer av opplegget for bedre å møte de behovene for videreutdanning vi har rundt omkring i skolene.

Anna Ljunggren (A) [13:36:19]: Først vil jeg takke representanten Aspaker for å ha tatt opp dette temaet i stortingsalen. Det er alltid flott å få diskutere læreren, lærerens rolle og hvordan man skal legge opp til bedre lærere, for lærerne er den viktigste forutsetningen for læring i skolene. Faglig dyktige lærere er mer trygge i møte med elevene, og lærerens kompetanse spiller en betydelig rolle for undervisningen og for elevenes læring. Derfor er det så viktig at lærerne tilbys et godt etter- og videreutdanningssystem, og at dette gis jevnlig.

Undersøkelser har vist at lærerne er en yrkesgruppe som i liten grad oppdaterer seg på nye forskningsfunn. Sammenligner vi denne yrkesgruppen med f.eks. sykepleierne, er det motsatt. Her kreves det at en alltid er oppdatert på den nyeste forskningen, for det kan redde liv. Vi har en oppgave når det gjelder å få lærerne til å tenke på samme måte. Ny forskning må diskuteres på lærerværelset og tas inn i hver enkelt lærers skolehverdag. Etter- og videreutdanning tror jeg kan gjøre at læreren kan bli seg dette mer bevisst.

Ved innføringen av Kunnskapsløftet var kompetanseutvikling i grunnopplæringen et prioritert område. Og målet var at det i perioden 2006–2008 skulle bevilges midler til etter- og videreutdanning, noe som på tross av regjeringsskiftet også ble fulgt opp av den nye rød-grønne regjeringen fra 2005 av.

I St.meld. nr. 31 for 2007–2008, Kvalitet i skolen, ble det varslet et varig system for videreutdanning av lærere. Denne regjeringen har lagt opp til gradvis å bygge opp et varig system for videreutdanning. Systemet skal være i full virksomhet i 2011. Intensjonen til høyresiden var ikke et varig system for etter- og videreutdanning. Etter- og videreutdanning skulle tilbys i overgangsfasen fra én reform til en ny – Kunnskapsløftet – altså i perioden 2005 til 2008.

På interpellanten kan det høres ut som om Høyre innførte et varig system for videreutdanning, og at Regjeringen ikke fulgte opp dette. Det er feil. Regjeringen startet et varig etter- og videreutdanningssystem, og i 2009 ble det avsatt 117 mill. kr til videreutdanning. Man har prioritert enkelte fag: norsk, samisk, matte og engelsk på ungdomstrinnet og leseopplæring på barnetrin-

net. Så tas det også med fag ut fra lokale og nasjonale behov.

Det er også i perioden 2009–2012, når man er i en overgangsfase, satt av penger til etterutdanning. Det er bevilget 70 mill. kr til dette. Dette er et system for kvalitet som imøtekommer dokumenterte behov for etterutdanning for lærere, bl.a. leseopplæring og regneopplæring og IKT-kompetanse i bruk av digitale læremidler. Videre er det satt av 72 mill. kr til etterutdanning for aktører i fag- og yrkesopplæringen, og det er også satt av midler til finansiering av skolelederutdanning for nytilsatte rektorer og rektorer som ikke har sånn utdanning fra før av. Samlet sett har staten i 2009 tilført om lag 400 mill. kr til kompetanseutvikling, og etter- og videreutdanning har også høy prioritet i inneværende år – i 2010. Vi skal holde et stort trykk på lærernes og skoleledernes kompetanseutvikling. I alt er det foreslått å bevilge i overkant av 386 mill. kr til kompetanseutvikling i dette året.

Det er oppsiktsvekkende, som interpellanten sier, at kommunene ikke følger opp intensjonen fra statens side, at mindre penger enn det som øremerkes, går til etter- og videreutdanning, og at det er mange plasser som står tomme. Dette må følges nøye videre. Vi har et ønske om at etter- og videreutdanningssystemet skal fungere på best mulig måte.

I en interpellasjon om lærere er det også verdt å nevne det høye søker-tallet til utdanningen for skoleåret 2010–2011. Vi fikk disse tallene i forrige uke. Det er andre år på rad vi har rekordhøy søkning til lærerstudiet. Det er nok tre årsaker til dette. Det ene er kampanjen som Utdanningsdepartementet igangsatte: Har du det i deg? Den har vært vellykket i to år på rad. Det andre er at det fra høsten av innføres en ny lærerutdanning som spesialiserer seg på trinn. Årets søkere har valgt om de vil spesialisere seg på trinnene 1–7 eller 5–10. Det tredje er at det er igangsatt en kampanje, GNIST, som er et femårig samarbeid der målet er å heve lærernes status og få flere kvalifiserte søkere til lærerutdanningen.

Tord Lien (FrP) [13:41:39]: Under det siste innlegget ønsket jeg et lite øyeblikk at jeg var matematikklærer, for det var mange tall.

Jeg har lyst til å takke interpellanten for muligheten til å diskutere dette, for hver gang vi setter fokus på at lærerne er det viktigste for å utjevne sosiale forskjeller ved å skape ro og orden i klasserommet slik at guttene ikke blir hengende så mye etter. Men også for å bringe fram enerne til sitt fulle potensial, vet vi at lærerne har utrolig mye å si.

Det er sånn, som vi alle er kjent med, at både fagene og pedagogikken utvikler seg. Vi forsker mye i Norge, det forskes mye internasjonalt, og vi vet at både fag og pedagogikk utvikler seg hele tiden. Det gjør det svært viktig med etter- og videreutdanning for norske lærere. Jeg har for så vidt i denne sammenhengen også lyst til å si, som en av de tidligere talerne gjorde, at initiativet som nå er kommet fra departementets side, og som nå er godt i gang, nemlig utdanning av skoleledere, er et viktig tiltak. Men det er også, som det er sagt, og som både interpel-

lanten og statsråden var inne på, kommunene som har ansvaret. Det må også vi politikere understreke hver gang vi snakker om det i denne sal, men også når vi snakker med våre partikolleger rundt omkring i det norske land. Det er kommunene som har ansvaret, også for kompetansen til de ansatte som skal lære opp våre barn.

Det er noen kommuner som har tatt det ansvaret. Jeg var selv så heldig her en tid før jul å få besøke Karmøy kommune i Rogaland. De følger et annet opplegg enn det statsråden og departementet legger opp, og de får utdannede lærere for en fjerdedel av det kommunen måtte betalt dersom de skulle ha fulgt departementets opplegg. Det er et tegn på at når kommunene tar ansvaret, er det ikke alltid like lett å nå gjennom til departementet. Jeg håper at man fra departementets side i større grad kan være smidige når det gjelder valg av løsninger. Lærerne i Karmøy bidrar noe mer selv enn det Regjeringen og statsråden legger opp til. Allikevel er Utdanningsforbundet Karmøy svært fornøyd med ordningen og ønsker at den skal videreføres, og at den også kan få støtte fra departementets side. Det er altså et spleiselag – det har mange sagt – men det spleiselaget må ikke involvere elevene. Derfor er det viktig at både departementet og skoleeierne ved kommunene sørger for at undervisningen fortsetter gjennom at vikardekningen er god nok. Da har jeg vært gjennom mye av det jeg er enig med de foregående talerne om i noen grad.

Så høres det ut som om mange av de foregående talerne er veldig opptatt av å styre både kommunene og også høyskolene når det gjelder opptak i januar og nettbaserte løsninger osv. Jeg tror ikke det er svaret. Jeg tror at høyskolene vet at dette er svært attraktive studenter å få tilsluttet sin organisasjon. Og jeg har tillit til at hvis vi sørger for at de beste løsningene får støtte, at alle gode løsninger får støtte, både fra kommunene og over statsbudsjettet, er jeg sikker på at vi kommer til å få et mangfold i norske høyskoler som tilbyr denne etter- og videreutdanningstjenesten. Å sitte her på Stortinget eller i departementet og vedta hvordan høyskolene skal gjøre dette, vil ikke jeg bidra til å oppfordre til. Jeg har derimot tro på akademisk frihet, som enkelte andre partier også har en gang i blant.

Så tok interpellanten opp noe veldig viktig, og det var behovet for realfaglærere. Jeg tror vi bare må begynne å innse her og nå at dette behovet som kunnskapsnasjonen Norge står overfor, klarer vi ikke å møte med yrkesgruppen lærere alene. Derfor tror jeg det er viktig at vi allerede nå begynner å diskutere hvordan vi kan få realister i andre yrkesgrupper over i skolen. Da må vi også gjøre det enklere for realister, sivilingeniører, matematikere, fysikere og biologer i andre yrkesgrupper å bli lærere. Da må vi begynne med å gjøre det enklere for dem å ta pedagogikk.

Svein Harberg (H) [13:46:46]: Det er to ting i denne debatten som jeg føler at det er tverrpolitisk enighet om, og som preger skolepolitikken. Det ene er at Kunnskapsløftet er en viktig og god satsing som skal følges opp og gjennomføres. Det andre som vi også er enige om, om enn med noe forskjellig vinkling og handling, er at læreren er den viktigste ressursen i formidling av kunnskap til barn og unge. Dette har ført til debatt om rekruttering til lærer-

yrket, opptakskrav og ikke minst innholdet i utdanningen av nye lærere. Det har vært bra, det har resultert i kampanjer for rekruttering og det har endret lærerutdanningen. Nå har vi en ny modell på plass, og den faglige fordypningen som ligger i den, er en god oppfølging av Kunnskapsløftet. Dette vil være med på å sikre kvalitet og kunnskap i skolen i framtiden. Utfordringen er altså hvordan vi skal løfte det store, nasjonale lærerkollegiet nå! Som det har vært sagt, tilføres landets totale lærerstab ca. 3 pst. nyutdannede lærere hvert år. Det vil altså ta nærmere 40 år før lærerstanden er fornyet med bakgrunn i den nye lærerutdanningen. Når vi skal styrke skolen og følge opp Kunnskapsløftet, er det altså helt avgjørende at tiltak rettes mot de lærerne som er i skolen.

Regjeringen har satt av midler og satt i gang tilbud. Høyre ser også nødvendigheten av denne satsingen og har for øvrig doblet summen i sitt alternative budsjett. Den store utfordringen er imidlertid at tilpasningen til brukerne åpenbart ikke er god nok. Det er jo en spesiell situasjon, for der man vanligvis opplever at folk ute roper på staten, har vi altså snudd dette – og nå er det staten som roper på deltakelse. Her er det penger, her er det enighet, men man får ikke deltakelse. Da må man gripe fatt i det.

Gjennom dialog med både KS, faktisk, kommuner, fylkeskommuner og ikke minst skoler har vi fått mange tilbakemeldinger på at tilpasningen til brukerne ikke er god nok. Det er for få alternative måter å gjennomføre utdanningen på. Skolene har ikke økonomi til å bidra, og kommunene har ikke flere penger å bidra med.

Jeg var for litt over en uke siden på skolebesøk i Farsund og Lyngdal, og da fikk jeg igjen bekreftet dette da jeg tok det opp med de skolene jeg besøkte. Skoler med stor satsing på lærerne som ressurs, hadde ikke økonomisk handlingsrom til å sende lærerne på utdanning slik de ville. De tapte i kampen om midler, også innen skole, til utstyr, rehabilitering av bygg, nybygg osv. Dessuten er dagens tilbud og finansiering for de fleste i lærerkollegiet en stor utfordring både i forhold til sine kolleger som da ofte vil få et økt press, og i forhold til en etablert familiesituasjon, som statsråden var inne på. Dagens ordning er for mange ikke et reelt tilbud. Egenandel og 100 pst. permisjon er en utfordring, spesielt begge samtidig. Når vi ser at deltakelsen er svært liten og ikke har truffet målgruppen, håper jeg at statsråden vil hive seg rundt og se på umiddelbare alternativer, for det haster. Statsråden har bekreftet at hun vil se på det, og jeg håper det skjer fort.

Den største utfordringen ser ut til å være behovet for å ta 100 pst. permisjon. Kan f.eks. tilbudet fordeles over flere år? Både når det gjelder tidsbruk og kostnad, oppleves tilbudene for lite tilgjengelige. Reisekostnader og lang tid hindrer mange i å ta dette valget. Er det vurdert å utvide tilbudet om fjernundervisning, eller kan det være et alternativ å flytte undervisningen ut til grupper av lærere?

Til sist vil jeg peke på at noen av de fylkene som har færrest søkere, har hatt gode opplegg regionalt. Jeg forutsetter at statsråden når hun nå går i dialog med de forskjellige, også går i dialog med disse for å se om man kan kanalisere midler inn i etablerte, gode etter- og videreutdanningstilbud.

Aksel Hagen (SV) [13:51:39]: Ja, hva gjør vi her da? Vi har et tilbud som på mange måter ser bra ut, men som flere tidligere talere har vært inne på, er det sikkert en del å hente på å tilby det på en mer fleksibel måte. Og da er vi jo litt inne i den store generelle, viktige livslang læring-debatten.

Problemet er da at deltakelsen er for liten, som flere har vært inne på. På et vis kan det jo hende at dette er enda et eksempel på en debatt som vi har veldig mange av i denne salen: Er det kommune- og fylkeskommuneøkonomien som er for dårlig? Eller er det noen såkalte feilprioriteringer som er ute og går i kommuner og fylkeskommuner – som her er, og skal være, skoleeiere – som er problemet? Da kommer vi fort inn i en øremerkingsdiskusjon. Flere har jo reflektert godt over det så langt.

En av de klare beskjedene jeg fikk med meg fra fylkeskommunen, fra Oppland-samfunnet, da jeg sluttet som fylkespolitiker etter seks år, var at dette er viktig, og det er særlig viktig i Distrikts-Norge. Det er nå engang slik at Distrikts-Norge ofte må ta lærere som er litt dårligere utdannet, enn byområdene våre må. Da blir det særlig viktig at vi veldig raskt kan komme med et godt etter- og videreutdanningstilbud, både for den enkelte lærers skyld og ikke minst for skoleeiers skyld.

En av de klare hilsningene jeg fikk med meg, var knyttet til ordet «stipend», altså hvis en i større grad kunne gi de lærere som ønsker etter- og videreutdanning – det er mange av dem, heldigvis – et stipend som monner, kunne læreren fortsatt velge å ta dette på fritida, og slik sett stå i fullt arbeid. Men læreren kunne også på en annen måte enn i dag gå ned i stillingsprosent den tida vedkommende var student.

Stipend er ikke gratis. Det er noen som må betale for det. Jeg ser jo det. Men før jeg kommer til det: Det er klart at det for en SV-er som setter særlig pris på, eller mener at det er viktig, at en bør ha som prinsipp at utdanning og etter- og videreutdanning i størst mulig grad bør om ikke være gratis, være billig, er dette et vakkert virkemiddel. Men det koster penger. Da er det slik, det synes jeg også flere talere på en god måte har vært inne på, at det ikke automatisk er staten som skal betale. Det er noen skoleeiere her som prinsipielt sett, og det sa kunnskapsministeren klart også i sine innlegg, er dem som bør ta ansvar. Det må også inkludere det økonomiske. I slike tariffoppgjørstider får jeg igjen assosiasjoner nettopp til det. Der blir det ofte sagt av begge parter, både av arbeidsgiver og arbeidstaker, at slike forhandlinger bør være noe langt mer enn lønn og noe langt mer enn pensjon; det bør ha noe med kompetanse å gjøre, at både arbeidsgiver og arbeidstaker i et moderne arbeidsliv i en kunnskapsnasjon bør legge kompetanseelementet inn i den sammenhengen. Så stipend kan være et stikkord i tillegg til en del andre stikkord i denne debatten, men det må komme fram noen friske penger. Jeg ser det.

Anne Tingelstad Wøien (Sp) [13:55:23]: Det vil være et kontinuerlig behov for etter- og videreutdanning av lærere. Utvikling av fag og læring vil alltid være dynamisk og bidra til nye behov. Derfor trenger vi et varig system for etter- og videreutdanning.

Den gode lærer er alfa og omega. Den gode lærer er den som kan faget han underviser i, godt. Men faglig kunnskap er dessverre ikke nok. Sjøl om en som lærer er faglig sterk i matematikk, er en ikke nødvendigvis en god matematikklærer. En god lærer må også ha gode pedagogiske evner. Hun må kunne et sett av læringsprinsipper, vite hvordan unger og ungdom lærer og beherske ulike læringsmetoder, slik at undervisningen kan tilpasses den enkelte elev i klasserommet.

Vi skærer for lavt på internasjonale tester. Vi bruker relativt mye penger, men får for lite igjen i form av elevers læringsutbytte. Som svar på manglende utslag på tester, har vi innført flere timer i strategiske fag som f.eks. matematikk og språkfag. Vi har utvidet skoledagen, innfører leksetimer og har strategi for faglig etter- og videreutdanning. Spørsmålet vi må stille oss, er om dette er rett medisin til utfordringen. Vel så viktig som å gi elevene mer tid til læring målt i antall timer, er kvaliteten på den undervisningen som skal fylle timetallet. Hvordan utnyttes de minuttene som er til rådighet?

Tidsbrukutvalget har pekt på en rekke punkter som fjerner lærerens oppmerksomhet fra planlegging og oppfølging av undervisning. Undervisningstid går til spille ved at det brukes for lang tid på å komme i gang med undervisningen og for mye tid til å holde orden og ro i klasserommet. Sommert opp utgjør dette mange undervisningstimer gjennom skoleåret. Mer effektiv bruk av den tida som er til rådighet, gir oss et potensial for bedre undervisning uten å bruke flere timer. Skal en lykkes med en mer effektiv undervisning, er skoleeier, og vi, nødt til å skape en felles holdningskultur til læring på hver skole. Hvilke læringsprinsipper følger den enkelte lærer eller den enkelte skole? I hvilken grad bruker vi tid til øving av basisferdigheter? I hvilken grad følger en opp med repetisjon og forbedring av ferdighetene, slik at disse automatiseres?

Jeg tror vi har mye å hente på å utvikle kompetanse om læring og felles kultur for læring i skolen. Ønsker en unge å lære å sykle, må han øve mye. Overfører vi dette til skolen, betyr det at det må brukes mye tid på basisferdigheter og automatisering. Er du en god leser, er det lettere å ta til seg informasjon i en tekst i samfunnsfag eller naturfag uten å bruke alle kreftene på den tekniske biten som det er å lese en tekst.

Jeg mener ikke med dette innlegget å si at etter- og videreutdanning i realfag eller språkfag ikke er viktig. Tvert i mot, jeg synes det er bra at interpellanten har tatt opp spørsmålet. Men det fordrer en bevissthet og gjennomtenkt prioritering når skolen skal planlegge bruk av tid som tar ressurser vekk fra selve undervisningen.

Kompetanseutvikling er et ledelsesansvar og må inngå i en plan for både den enkelte og skolens utvikling. Skal etter- og videreutdanning gi ønsket effekt, må det ikke være preget av tilfældighet, men skje systematisk gjennom en strategi for kompetanseoppbygging fra skoleeier og skoleleders side.

Regjeringa har iverksatt en rekke tiltak for å gi lærere og skoler et kompetanseløft. Prosjektet Kompetanse for utvikling ble avsluttet i fjor, og nå er vi i gang med strategien Kompetanse for kvalitet, slik statsråden på en god

måte redegjorde for i sitt innlegg. Statsråden peker nettopp på behovet for oppfølging lokalt.

Jeg mener at vi i den politiske debatten i for liten grad har vært opptatt av å diskutere lærernes didaktiske kompetanse som forutsetning for god læring. At en har lagt mindre vekt på pedagogikkfaget fra 1990-tallet og fram til i dag, er et uttrykk for dette. At den nye lærerutdanningen som begynner til høsten, retter opp dette, er bra. Det er på tide at læreryrkets viktigste særmerke, å ha kunnskap om læring og læringsprinsipper, også har sin plass når vi diskuterer kompetansespørsmål. Men pedagogikk og didaktikk alene er ikke nok. Faglig oppdatering og utvikling er også nødvendig.

Jeg er trygg på at dagens ledelse i Kunnskapsdepartementet følger opp etter- og videreutdanningsbehovet på en best mulig måte. Jeg håper vi lykkes i fellesskap med partene å rekruttere flere til videreutdanning, for det er vi nødt til.

Dagrun Eriksen (KrF) [14:00:16]: Et av Kristelig Folkepartis hovedmål for skolen er at vi skal sette hver enkelt elev i sentrum, og at vi skal sikre alle elever utfordringer ut fra hver enkelts egenskaper og potensial. Hvis en skal lykkes med det, trenger en virkelig dyktige og engasjerte lærere, og det er behov for et ytterligere trykk for lærere i grunnskole og videregående skole i form av en systematisk etter- og videreutdanning. Dette, i tillegg til det å sikre at det er mange nok lærere, bør ha den høyeste prioritet i tiden som kommer. Mange nok og kompetente lærere er langt viktigere enn å prioritere en utvidet skoledag, som Regjeringen har valgt å satse de store pengene på. Jeg registrerer at Senterpartiet også nå spør om dette har vært riktig medisin. Vi hilser alle kritiske blikk på det som har vært gjort, velkommen.

Jeg skjønner hvorfor man nå har satset primært på videreutdanning og ikke så mye på etterutdanning. Samtidig er det ofte slik at det kanskje ikke er den faglige kunnskapen som utgjør forskjellen mellom den knallgode læreren og den gode læreren. Det er ofte den fagdidaktiske kunnskapen. Måten å undervise på kan være viktigere enn den faglige dybden. En rapport fra LÆRINGSlaben har tidligere vist at skolen har utfordringer knyttet til ensformige undervisningsopplegg og manglende evne til å tilpasse undervisningen til elevene. Samtidig vet vi at det stadig etterstrebes å tilpasse opplæringen til hver enkelt elev. Med forventninger om en individuell tilrettelegging og til ny, oppdatert kunnskap i undervisningen er det også helt nødvendig å kunne tilby en etterutdanning på kompetanseheving for alle lærere.

Kristelig Folkeparti har tidligere tatt til orde for et prøvprosjekt med tre–seks måneders fornyelsestid og kompetanseheving for lærere, der endringene i skolen, den nye pedagogikken og også mer fag skal stå i fokus. På sikt mener vi at det må kunne utvikles en modell der lærerne får etterutdanning med jevne mellomrom, kanskje hvert tiende år, på en periode på mellom tre og seks måneder. Elever i den norske skolen har krav på å få engasjerte, oppdaterte og kunnskapsrike lærere. Derfor må vi sikre lærerne det beste utgangspunktet nett-

opp for å oppnå en skole som er tilpasset den enkelte elev.

Det har vært vist til det eksisterende videreutdannings-systemet både fra statsråden og interpellanten, og at vi har for få søkere og for mange plasser. Når representanten Ljunggren sier at det var regjeringspartiene som gjorde dette til en varig ordning, vil jeg bare minne om at alle opposisjonspartiene hadde forslag om å gjøre dette til en varig ordning lenge før Regjeringen kom med dette. Men det jeg har gått inn og sett en del på, er at det er ikke alle kommuner som får mulighet til å bruke det. Det man sier, er at det er kommunenes ansvar å få utviklet kompetansen hos sine lærere, og det betyr at de ser ganske strengt på hva som er kommunens behov. Så har midlene blitt lagt til utdanningsinstitusjonene, som da kommer med et tilbud som skal være med og dekke en del av de utfordringer vi har på det faglige, og statsråden pekte på hvilke fag det skulle være. Men jeg tror at noen kommuner, spesielt de kommunene som har hatt pedagogiske sentre som har fungert veldig godt når det gjelder å lage etter- og videreutdanning for sine lærere, opplever det slik at denne nye ordningen har blitt noe som har havnet litt på siden, og som ikke har svart til det behovet som de selv har. Det tror jeg kan være noe av årsaken til at man ikke har fått den søknadsmassen som man skulle ønske til de plassene som faktisk er til stede. Så jeg tror det må gås en ny runde for å se hvordan f.eks. de pedagogiske sentrene kan integreres i det etter- og videreutdannings-systemet som det nå legges opp til.

Til slutt har jeg lyst til å si at for Kristelig Folkeparti har nøkkelen til den gode skolen vært læreren. Det har vi snakket om i all den tid vi har sittet både i posisjon og i opposisjon, for å få til de gode resultatene i skolen. Det å gi denne yrkesgruppen, den viktigste yrkesgruppen for å få til en god skole, mulighet til å kunne utføre den rollen den har, må en se som det store hovedsatsingsområdet i den tiden vi skal jobbe sammen for å skape en god skole, hvor alle elever blir sett.

Trine Skei Grande (V) [14:05:24]: Jeg vil begynne med å takke Høyre for interpellasjonen. Dette er det viktigste temaet som vi kan diskutere i skolepolitikken, og det er flott at vi får en interpellasjonsdebatt om det.

Venstre har prioritert etter- og videreutdanning i hvert alternative budsjett vi har lagt fram, og det har vi gjort av og til også ved å prioritere det både foran bananer og timer uten lærere. I april 2006 la vi fram forslag om et eget kompetanseår, og i januar 2008 la vi fram forslag om lærerløft. Så dette mener vi kanskje er den viktigste skolesaken.

Hvorfor er det det? Jo, fordi dette handler om status og respekt knyttet til læreren. Det handler om resultater som vi skal ha i den andre enden, og det handler om å utvikle læringsmiljø. Men så mener jeg også at det i bunn og grunn handler om læreres rett og læreres plikt til å utvikle seg faglig, og da er vi kanskje i nærheten av kjernen her. Vi mener jo at man burde ha vært mye strengere med hensyn til hvilke faglige krav man har til lærere for å kunne undervise i fag, og vi trenger egentlig en nasjonal opptrappingsplan for å nå de målene.

Men kjernen her handler om å snu holdningen til etter- og videreutdanning. Jeg har vært rundt på mange skoler i mitt liv, og det som går igjen, er at mange lærere har opplevd å være på veldig dårlige etter- og videreutdanningstilbud. Mange av dem har hatt en elendig kvalitet. De føler at de kaster bort tida si, og da ser du dem ikke i søkerbunken en tur til. Så det å få opp kvaliteten på etter- og videreutdanning er faktisk veldig viktig for å motivere lærere til å bruke tida si på det.

Så mener jeg at alle skoler, alle rektorer, som gode sjefer, burde satt seg ned og laget en god plan for hver enkelt lærer for når man trengte faglig påfyll, når man trengte etter- og videreutdanning – at man altså satte seg ned og laget en kompetanseplan for hver lærer, der man fant ut når det var viktig å få en slik stimulans.

Fordelingsprosenten kan gjerne reguleres, men jeg tror at dette handler om en holdning i skolen om hva etter- og videreutdanning er. Vi har sett mange dårlige tilbud opp gjennom tidene, og vi har nå et system der folk har dårlig samvittighet for å forlate elevene sine fordi de ikke får gode nok alternativ. Det handler også om en holdning man møter i systemet, der det nærmest blir sett på som et problem at man ønsker faglig påfyll, der det nærmest er sånn at når man er litt utslitt, skal man ha det faglige påfyllet. Jeg mener at alle lærere bør ha en plan for når det er på tide å få oppdatert fagene sine, og den planen bør hver enkelt skole lage for dem.

Vi har jobbet masse med dette i Oslo. Det er en stund til vi får en liberal skoleminister, men i Oslo har vi klart å snu holdninger og laget et eget system, etter Venstres modell for lærerløftet, som vi la fram her, som nå har gitt oss 7 000 ekstra studiepoeng de siste to årene, og som også fører til at Oslo er blant de tre fylkene som ligger øverst på skalaen når det gjelder å fylle opp de plassene som er. Det tror jeg handler om en holdningsendring. Da er mitt gode tips til statsråden, som har fortalt meg at hun skal til Sverige på 17. mai: Der er de nemlig så heldige å ha en liberaler som skoleminister. Der er de nemlig så heldige å ha en mann som har gjennomført lærerløftet, som vi egentlig har stjålet ordet fra, nemlig Jan Bjørklund. Jan Bjørklund, som laget en plan allerede i 2007 som vi i Venstre var og kikket på i 2008, og som førte til vårt forslag om lærerløftet, har sett på hvordan man skal bygge opp systematikk, slik at alle lærere får den faglige utviklinga de trenger. Så jeg vil oppfordre statsråden på det sterkeste til å snakke etter- og videreutdanning med en god liberal skoleminister, som har mange gode ideer for hvordan dette skal videreføres.

I bunn og grunn tror jeg det her er snakk om holdning. Det er veldig feil i en skole å ha den holdningen at lærere ikke trenger undervisning. Egentlig burde det være der det var mest sug etter ekstra etter- og videreutdanning i hele landet. Lærerne skulle hatt lyst til å lære mer hele tida. Men jeg tror at kvaliteten, jeg tror at holdningene, jeg tror at for lite penger i systemet har snudd hodene i feil retning. Da trenger vi kanskje en stor nasjonal kampanje for å snu hodene i riktig retning, og jeg håper at statsråden lar seg inspirere av Jan Bjørklund og gjerne stjeler hans ord om lærerløftet, sånn at vi kan få en nasjonal kampanje med en holdning om at kunnskap trenger vi mer av.

Elisabeth Aspaker (H) [14:10:47]: Jeg vil takke for en god debatt. Jeg har merket meg statsrådens forsikring om at hun nå vil ta snarlig initiativ overfor de andre strategipartene, slik at man kan evaluere status og om nødvendig gjøre endringer for at flere skal kunne delta.

Jeg konstaterer også at det er bred enighet om at videreutdanningsstrategien er nødvendig, og at vi ikke har råd til ikke å lykkes.

Representanten Tord Lien mener det kan være i strid med akademisk frihet å etterspørre konkrete tilpasninger av studietilbudene i form av større grad av desentralisering, opptak flere ganger i året og nettbaserte studieopplegg. Høyre mener at det er viktig at UH-sektoren, som skal tilby videreutdanning, også her lytter til brukerne, til lærerne og til kommunene, som skal ta en vesentlig del av regningen. Dersom de endringene som f.eks. har vært diskutert her i dag, kan bidra til at vi får opp deltakelsen, er det viktig både for skolen og for UH-sektoren, som skal gi et tilbud som er tilpasset dem som skal benytte seg av det.

Det snakkes mye i samfunnet i dag om behovet for livslang læring i arbeidslivet, og skolen kan i så måte ikke være noe unntak. Lærerne burde som kunnskapsarbeidere gå foran og vise vei. Høyre mener faktisk at norske lærere skal ha rett til og også plikt til etter- og videreutdanning for at nye elever skal møte lærere som er å jour. Det er ikke akseptabelt at det finnes lærere som mener at de ikke trenger etter- og videreutdanning, selv på områder hvor stat og kommune er enige om at det er behov for å fylle på kompetansen. Jeg kan nevne rådgivningstjeneste og IKT. Listen kunne sikkert ha vært gjort lengre, men sånn kan det altså ikke være, sånn skaper vi ikke den beste skolen.

Høyre mener at det er positivt for lærerne som yrkesgruppe at det nå legges til rette for større grad av forutsigbarhet gjennom systematisk etterutdanning. Vi tror det vil inspirere flere lærere til mer aktiv karriereplanlegging. Strategien for kompetanse ved kvalitet gir grunn til forhåpninger for landets lærere, men gjennomføringstakten bestemmes jo av de årlige budsjettene.

Høyre foreslo for inneværende år å doble innsatsen til etter- og videreutdanning fordi vi er utålmodige og ser at behovet er så mye større enn det vi får til i dag. Men vi erkjenner at det er en utfordring å legge til rette på en sånn måte at flere lærere kan delta samtidig uten at skolen overbefolkes av ufaglærte som skal erstatte dem i undervisningen. Det er jo ikke kvalitetsfremmende, snarere tvert imot. Så vi må gjøre det på en sånn måte at vi både kan ha kvalifiserte lærere i klasserommet og mer kvalifiserte lærere som kommer tilbake fra etter- og videreutdanning.

Statsråd Kristin Halvorsen [14:14:09]: Jeg vil gjerne starte med å takke interpellanten for å ha tatt opp denne saken. Den er viktig. Jeg vil også takke for tidspunktet, for i disse dager får vi oversikt over hvordan situasjonen ser ut. Det betyr at vi har fått denne interpellasjonen i forkant av at vi begynner å se på hva som er problemstillingene rundt hvordan dette skal justeres, sånn at vi lykkes bedre i at flere får videreutdanning. Det betyr at jeg tar med meg de ideene og de forslagene som har kommet her, når vi

nå skal diskutere dette, og jeg tar også med meg at dette er en sak det er bred enighet om i Stortinget og sterk felles interesse i å lykkes med. Det er kjempesint at man kan samles om dette.

Det er jo litt forskjellig hvordan vi skal velge virkemidler. Det er selvfølgelig krevende for voksne, etablerte folk å delta i videreutdanningsopplegg som kanskje krever at man bor borte hele uka, eller det er lang reisevei. Men mitt inntrykk, når jeg ser på kommunene og forskjellen mellom fylkene, er at det er ganske mange lærere som har meldt sin interesse til videreutdanning, men som ikke har fått. Da er det kanskje neste ledd – altså kommunene og kommuneeierne, eller uenighet om hva slags type opplegg man skal søke på – som er neste type utfordring. Så er det uansett sånn at fleksibiliteten i hvordan dette gjøres, kan føre til at man utnytter ressursene bedre.

Så har jeg skjönt at 17. mai skal jeg ta fram bunaden, vifte med flagg – være i Stockholm og i tillegg snakke om etter- og videreutdanning med den svenske kunnskapsministeren. Det er helt riktig. Jeg skal dit, og jeg skal treffe ham. Vi har helt sikkert også ting å lære av andre land når det gjelder hvordan vi utvikler dette, og kan ta med oss ideer om det.

Jeg tror også at den holdningen at når man jobber i en lærende organisasjon, må man selv være en som hele veien higer etter å få nytt påfyll og ny kunnskap, er en veldig viktig, grunnleggende kultur. Det er ikke akseptabelt at noen mener at en er utlært én gang for alle – for 30 år siden. Det er helt opplagt at man ikke er utlært én gang for alle, for 30 år siden. Så kan mange ha fylt på underveis – uten at det har vært formalisert som videreutdanning. Men det er uansett sånn at jeg er helt sikker på at mange hadde hatt stor nytte av å få mer systematisk påfyll av kunnskap.

Jeg takker for debatten og tar med meg de ideene som er kommet, og kommer tilbake til Stortinget med forslag om hvordan vi skal justere dette.

Presidenten: Da er sak nr. 2 ferdigbehandlet.

Sak nr. 3 [14:17:12]

Interpellasjon fra representanten Henning Warloe til kunnskapsministeren:

«Den norske vitensentersatsingen er en suksess. Vitensentrene har blitt populære lærings- og opplevelsesarenaer innenfor matematikk, naturvitenskap og teknologi, ikke minst i forhold til barn og unge. Vitensentrenes betydning for unges studie- og yrkesvalg er nå dokumentert. Sterk økning i besøkstall gjør imidlertid at flere vitensentre nå driver på grensen av det økonomi og ressurser tillater. Det er tidligere lagt til grunn at statstilskudd burde utgjøre en tredjedel av inntektene, men tilskuddet pr. i dag er kun i overkant av 10 pst. for flere. I forbindelse med tildeling av årets tilskudd uttaler styret for Vitensenterprogrammet at «årets tildelinger ikke er tilstrekkelige sett i forhold til aktivitetstilbud og planer», og en internasjonal ekspertgruppe konkluderte i 2009 med at statstilskuddene til vitensentrene minst burde doubles.

Hvilke planer har statsråden for å styrke satsingen på vitensentrene?»

Henning Warloe (H) [14:18:42]: Den norske vitensentersatsingen er noe så spesielt som en enestående suksess. Siden starten i 2003 har vi nå åtte regionale vitensentre, som dekker alle landsdeler med unntak av Sørlandet. La meg føye til at akkurat det siste ønsker Høyre – i motsetning til Regjeringen, tydeligvis – å gjøre noe med. Sentrene er kommet til på grunnlag av solide lokale initiativ og planer og kan vise til imponerende resultater. Bare de to siste årene har besøkstallet økt med henholdsvis 24 og 13 pst., og i fjor ble syv vitensentre besøkt av nesten 600 000 mennesker. Det er en tredobling på seks år.

Til vitensentrene strømmer det nå barnehagebarn, skoleelever, studenter, foreldre og besteforeldre – kanskje oldeforeldre også – som alle har gleden av å oppleve undring og spenning, få ny kunnskap om teknologi og naturvitenskap – og ha det moro, på toppen av det hele. Vitensentrene er rett og slett et kinderegg innen formidling av realfagskunnskap, nemlig tre ting på én gang.

Jeg tror vitensentrenes publikumssuksess har mye å gjøre med at de framstår som spennende og nettopp publikumsvennlige, og klarer å formidle kunnskap på en fengende måte. Akkurat her har nok den mer tradisjonelle museumssektoren en del å lære – selv om mye har skjedd på formidlingsfronten også her de siste årene. Sannsynligvis har vitensentrene vært en inspirasjon til å legge om formidlingen på mange museer. Både vitensentre og museer har en felles utfordring i å gjøre ofte kompleks kunnskap om til lett tilgjengelig forståelse, tilpasset både gammel og ung.

Men vitensentrenes betydning går også utover dette. Det er opplest og vedtatt – og det siste har vel Stortinget stått for – at vi må styrke interessen for realfag blant unge, fordi denne har vært synkende over flere år, og fordi Norge vil trenge mange flere ingeniører og andre med realfagsutdanning i framtiden. Regjeringen har lansert sin egen strategi, «Realfag for framtida», forankret i St.meld. nr. 44 for 2008–2009, Utdanningslinja, som ble behandlet her i Stortinget for en drøy måned siden.

I denne strategien er pussig nok vitensentrene viet liten plass – bare en kvart side av 42 sider. Men det som står der er likevel viktig – nemlig at av alle studenter som startet på realfagsutdanning i 2008, oppga hele 20 pst. vitensentrene som en kilde til motivasjon og inspirasjon til å velge realfag. Ja, ifølge studentene var vitensentrene viktigere enn både rådgivere og reklamekampanjer til sammen. Som departementet selv skriver:

«Dette viser at det er oppnådd gode resultater for relativt beskjedne midler i vitensentersatsingen.»

Da er vi inne på det kanskje viktigste å diskutere angående vitensentrene – og utgangspunktet for min interpellasjon – nemlig økonomi og finansiering. Når departementet, sannsynligvis med statsrådets velsignelse, selv bruker uttrykket «beskjedne midler», er jeg enig i det. I 2009 hadde de daværende syv regionale vitensentrene inntekter på ca. 100 mill. kr. Av dette kom 20 pst. fra statens vitensenterprogram. Publikum bidro med 33 pst., private

sponsorer med 9 pst. og kommuner og fylkeskommuner med resten – hele 37 pst. I forhold til vedtatt strategi skulle forholdet mellom statlig og kommunal finansiering vært nøyaktig motsatt. I motsetning til hva mange tror, er det altså staten som er junior i dette spleiselaget, og den eneste aktøren som ikke bidrar som forutsatt i vedtatt strategi.

I forbindelse med årets tildeling av 22 mill. kr uttaler da også styret i Vitensenterprogrammet, som er underlagt Forskningsrådet, at «årets tildelinger ikke er tilstrekkelige sett i forhold til vitensentrenes aktivitetstilbud og planer».

Styret skriver også i sin årsrapport for 2009 følgende:

«Siste 5-års periode er det investert rundt 500 mio. kr. i nye vitensenterbygg, utstillinger og øvrig innhold. Omtrent halvparten av denne investeringen kommer fra næringslivet og andre private bidragsytere. Mye er tilsynelatende oppnådd med et relativt beskjedent statlig driftstilskudd. Men sakens kjerne er at de private investeringene er gjort i tillit til at driften dekkes av det offentlige. Et tilstrekkelig statlig driftstilskudd vil på sikt undergrave det gode samarbeidet mellom offentlig og privat finansiering som vitensentrene har klart å bygge opp.

Strategidokumentet påpeker at det er en betydelig risiko for at den gode utviklingen av vitensenterbransjen i Norge vil snu i negativ retning dersom ikke de statlige driftsbevilgningene økes til det nivå strategien anbefaler.»

Da vil jeg legge til: Det innebærer altså om lag en dobling av dagens tilskudd.

Styret skriver videre:

«Etter flere års drift er det også et voksende behov for vedlikehold, oppdatering og nyutvikling. For institusjoner under stort press, både økonomisk og faglig, er det en fare at ledelsens fokus flyttes fra kvalitet til kvantitet, der antall besøk prioriteres foran utvikling av kvalitative publikumstilbud. Det er derfor viktig at driftstilskuddet til vitensentrene gir rom til å drive et kontinuerlig utviklingsarbeid i kvalitativ retning.»

Så langt styret i Vitensenterprogrammet. En internasjonal ekspertgruppe som evaluerte den norske vitensenter-satsingen i fjor, konkluderte også med at statstilskuddene burde doubles.

Jeg mener at disse signalene kommer fra kompetent hold og må tas på største alvor av alle som interesserer seg for vitensentrene, ikkje minst her i Stortinget. Det viktigste spørsmålet er likevel hva kunnskapsministeren tenker om situasjonen, og om hun tar disse tilbakemeldingene på alvor. Jeg vet at departementet i 2010 skal foreta en vurdering av styrings- og finansieringsmodellene for vitensentrene. Det blir derfor svært interessant å høre statsrådets vurderinger her i dag.

Statsråd Kristin Halvorsen [14:24:43]: Jeg fikk et lite øyeblikk et slags inntrykk av at representanten Warloe hadde en forventning om at dette var en budsjettdebatt, og at diverse spørsmål rundt økonomien til vitensentrene skulle avklares her i dag. La meg bare si med én eneste gang at det er vel både komiteen, representanten Warloe og jeg klar over, at det er ikke nå budsjettet diskuteres, og så får

vi ta med oss de tingene som kommer fra debatten, til de videre kampene om kronene. Jeg skal komme litt tilbake til det på slutten.

Jeg er enig med interpellanten i at vitensentrene er en stor suksess. De gir et viktig bidrag til å kunne gjøre opplæringen i skolen mer variert og praktisk, og ikke bare det, det er også et sted foreldre, besteforeldre og barn i alle aldre oppsøker på fritiden – steder som er spennende, morsomme og utviklende, og som også bidrar til fag. Alle de som har bodd rimelig i nærheten av Norsk Teknisk Museum, har f.eks. kunnet bruke det som en utrolig kilde til interesse og inspirasjon.

De regionale vitensentrene er en del av Regjeringens nasjonale realfagstrategi – som interpellanten også var innom – Real-fag for fremtida, 2010–2014, for å skape interesse for matematikk, naturfag og teknologi og for å øke rekrutteringen til utdanning innenfor disse områdene.

Jeg er opptatt av at skolene skal kunne bruke den læringsarenaen som de regionale vitensentrene utgjør, for å styrke den praktiske dimensjonen i realfagene og bidra til at elevene forstår nytten av realfagene i samfunnet og i arbeidslivet.

I vitensentrene utforskes fenomener som er knyttet til fysikk, kjemi, matematikk, natur, miljø, helse og teknologi gjennom egen aktivitet. Her læres det ved å eksperimentere med modeller. Jeg er også ofte imponert over at man klarer å holde utviklingen av det som er der, både når det gjelder kunnskap, eksempler og aktiviteter, på en sånn måte at det er oppdatert og interessant også for folk som er hyppig besøkende.

De regionale vitensentrene har med stadig økende antall besøkende vist seg å fungere godt som en alternativ læringsarena for elever og studenter. Ved at barn og unge kan besøke sentrene i helgene sammen med foreldrene sine, fungerer de også som en felles opplevelsarena for å skape en felles forståelse for nytten av realfag.

Gjennom samarbeidsprosjekter med regionale høyskoler og universiteter er regionale vitensentre også en ressurs for lærerutdanningen.

Nå vet vi også på grunnlag av dokumentasjon gjennom studie Vilje-con-valg at vitensentrene oppleves som en viktig kilde til motivasjon og inspirasjon til å velge realfaglige studier.

Det er åtte regionale vitensentre: Trondheim vitensenter, Bergen Vitensenter, Norsk Teknisk Museum i Oslo, Jærmuseet i Rogaland, Nordnorsk vitensenter i Tromsø, Vitensenteret Innlandet i Gjøvik, Vitenlaben i Grenland og Science Center Østfold.

Vitensenterprogrammet, som koordinerer de åtte sentrene, har bidratt til å bygge opp et landsdekkende regionalt nettverk på relativt kort tid, og besøkstallene for de regionale vitensentrene har hatt mer enn en fordobling i perioden 2003–2009, fra 225 000 til 600 000 besøkende.

Flere av sentrene har ikke fått ferdigstilt egne bygg til virksomheten, men etter planen skal alle ha sine bygg ferdig i løpet av 2011. Vurdering av årlig driftstilskudd ses i sammenheng med dette, og tildelingen til det enkelte senteret varierer derfor i størrelse, men er i snitt på 20 pst., som interpellanten var innom.

For å opprettholde kvaliteten på de eksisterende sentrene har Kunnskapsdepartementet ved flere anledninger, og bl.a. i St.meld. nr. 44 for 2008–2009, Utdanningslinja, gitt uttrykk for at det ikke åpnes for statlig støtte til flere vitensentre enn de som allerede er omfattet av ordningen. Det er viktig at disse vitensentrene holder kvaliteten og holder interessen, men det er også viktig at en klarer å finne den balansen mellom hva slags ressurser man trekker til vitensentrene, som er gode opplevelser og inspirasjon – antagelig også en stor inspirasjon for lærerne som har klassene sine med seg dit. Jeg er sikker på at de også får påfyll. Men de må klare å gå den balansegangen slik at vi har gode realfagslærere også spredt rundt på skolene, fordi det er der det daglige arbeidet med realfagene uansett må foregå.

De regionale vitensentrene er ikke en del av statsforvaltningen. De er stiftelser med egne styrer, der kommuner/fylkeskommuner og privat næringsliv bidrar til finansieringen. Den største andelen midler er likevel sentrenes egeninntekter, og det statlige tilskuddet utgjør en liten andel av den totale finansieringen. Den økonomiske støtten fra staten til vitensentrene er en tilskuddsbevilgning og vil ikke dekke alle driftsutgiftene.

Regjeringen vil videreføre Vitensenterprogrammet gjennom å gi driftsstøtte til de regionale vitensentrene, og Kunnskapsdepartementet arbeider med en gjennomgang av ordningen.

Jeg synes det er veldig positivt at vitensentrene planlegger å øke aktivitetstilbudet så lenge omfanget kan realiseres innenfor det vi har av årlige økonomiske rammer. Hvorvidt det er mulig å øke dem, blir et spørsmål om budsjettprioriteringer.

Jeg er kjent med at det i rapporten fra ekspertgruppen konkluderes med at statlig tilskudd til drift av vitensentrene bør økes. Det er et spørsmål som jeg vil komme tilbake til i forbindelse med statsbudsjettet.

La meg knytte et par argumenter til finansieringen av vitensentrene. Vi har omtalt vitensentrene positivt i mange sammenhenger. Det har interpellanten vært innom. Men det er ikke slik at staten og Regjeringen har sagt at vi skal dekke en tredjedel av driftsutgiftene. Det er et klart ønske fra dem som driver vitensentrene, men det er altså et spørsmål som vi kommer tilbake til i forbindelse med budsjettbehandlingen.

Det man vil merke i alle budsjettbehandlinger, er at det er veldig mange veldig gode formål i kampen om alle kronene. Det er jo ikke noe rart at de som har ansvaret for å evaluere vitensentrene, er intenst opptatt av hva slags positive ringvirkninger de har, og sterkt leverer oss argumenter for at nettopp de skal vinne kampen om noen flere budsjettkroner enn de har fått så langt. Det er fint og det er flott, og det er sånn det skal være. Avveiningen av hvordan vi lander dette, er en budsjettsak.

Henning Warloe (H) [14:32:53]: Jeg vil takke statsråden for svaret. Jeg er jo klar over at dette ikke er noen budsjettdebatt, men det jeg kanskje savnet i statsrådens innlegg, var likevel noen uttrykk for ambisjoner fra statsrådens og Regjeringens side for utviklingen videre av

denne sektoren, for det er noe litt underlig halvhjertet over Regjeringens satsing på vitensentrene.

Når jeg i mitt innlegg kalte den norske vitensentersatsingen for «en enestående suksess», er det riktig. Men det er jo ikke først og fremst Regjeringen som har grunn til å slå seg på brystet. Det er først og fremst den sterke lokale mobiliseringen rundt hvert enkelt senter, både privat og offentlig, som er hovedårsaken til at det har gått så bra. Selv må jeg innrømme at jeg kjenner vitensentret VilVite i Bergen aller best. Dette er i dag Norges største rene vitensenter. Etableringen av VilVite skjedde fordi daværende Hydro ga 100 mill. kr til formålet da selskapet feiret 100-årsjubileet sitt i 2005. Bergen kommune, Hordaland fylkeskommune, Bergen Næringsråd og en rekke private bedrifter har fulgt opp med støtte og tilskudd. For eksempel er det slik at Bergen kommunes tilskudd til VilVite i 2009 var mer en det dobbelte av statens.

Hvis vitensentrene utelukkende hadde vært lokale underholdningstilbud, ville denne debatten her i dag ha vært overflødig. Men vitensentrene er jo forankret i en nasjonal strategi og er et viktig virkemiddel for å løse en av de største kompetanseutfordringene Norge som nasjon står overfor, nemlig behovet for mer realfagskompetanse i årene som kommer.

Tidligere i år ble Regjeringens realfagssatsingsstrategi presentert, og ifølge medieomtalen gjøres det i år en historisk satsing på realfag, med ca. 200 mill. kr bare i år. Det hadde da kanskje vært naturlig å gi et løft til vitensentrene også som en del av dette, men det skjer altså ikke. De budsjetterte midlene i statsbudsjettet er på ca. 22 mill. kr, som er en moderat økning fra forrige år. Men det blir også et ekstra vitensenter fra og med i år. Utviklingen over de siste årene har vært relativt flat, så satsingen på vitensentrene kan i hvert fall ikke kalles historisk, heller ikke i år.

Så jeg etterlyser Regjeringens ambisjoner for vitensentersatsingen utover det som står i Utdanningslinja og utover det statsråden sa, nemlig at man ønsker å videreføre satsingen på vitensentre. Har Regjeringen ingen ambisjoner utover dette?

Statsråd Kristin Halvorsen [14:35:47]: Det er vel ikke egentlig ambisjonene representanten Warloe etterlyser. Det er jo budsjettet, og hvordan det kommer til å se ut neste år og året deretter, og hva slags forpliktelser man vil gi i forhold til statlige tilskudd. Det vet Stortinget at jeg ikke kan gi. Budsjettet er ikke engang ferdig, og det er ikke engang ferdigforhandlet. Men jeg har fått noen gode argumenter fra representanten Warloe her nå, når kampen om kronene for 2011 skal landes, og den blir tøffere enn kampen om kronene har vært på en stund når det gjelder statsbudsjettet, for alle vet at vi skal bruke mindre oljepeninger neste år enn det vi har gjort før. Vi har slåss mot virkningene av finanskrisen og lyktes godt. Men vi må lykkes godt videre i framtiden også, og det betyr at vi må se nøyer på pengebruken. Men jeg takker for gode og overbevisende argumenter som jeg skal gjøre til mine egne når debatten om dette kommer.

Så er jeg for så vidt fornøyd med at representanten Warloe ikke mener at dette er et ansvar som staten skal

ta alene uansett. Vi snakker om et spleiselag her, og jeg mener faktisk det er ganske positivt at en del bedrifter ser at de har en egeninteresse i å bidra til denne typen sentre, som kan komme i tillegg til det vi ellers kan tilby innenfor opplevelsels-, utdannings- og realfagsstrategien. For det er helt opplagt at bedrifter som er avhengig av at det utdannes gode ingeniører og folk med god realfagsbakgrunn, som kan bidra til verdiskaping på sine områder, også har stor interesse av at det er en generelt sterkere interesse blant barn og ungdom som vokser opp, for å velge seg nettopp de retningene. Så spleiselag på dette området kommer det til å være – det er meget bra med de private bedriftene som har bidratt til dette. Det er helt naturlig at kommunene som bruker dette som en del av sin egen realfagssatsing og sitt utdanningstilbud, også spytter i kassa. Så får vi komme tilbake til, når budsjettene behandles, hvordan vi skal balansere spleiselaget.

Marianne Aasen (A) [14:38:25]: Det er mange fordeler med å være voksen. Men når man besøker et vitensenter, får man lyst til å være barn igjen, for disse vitensentrene gjør barndommen mer spennende. De gjør tekniske og teoritunge fag langt mer interessante. Den gode nyheten er at det er morsomt for voksne som har litt av barnet i seg, og som har lyst til å leke litt, å oppsøke disse stedene. Det synes jeg også må være lov for andre voksne enn for dem som er foreldre, besteforeldre og oldeforeldre, som er nevnt før her. Vitensentrene skal være åpne for alle og en alternativ læringsarena både for barn og voksne, og være en møteplass mellom utdanningssektoren og næringslivet, som vi absolutt trenger. Ikke minst kom det godt fram da vi behandlet Utdanningslinja, at slike arenaer er det viktig å ivareta. Så er det bra med samarbeid med universitets- og høyskolesektoren, som også kan møte skolen på et slikt sted. En ressurs for lærerutdanningen er det også, som det ble nevnt. Vitensentrene har mange roller. Teknologi og kunnskap gjøres her nært og mer praktisk relatert.

De er viktige av to grunner. Hovedårsaken til at de ble opprettet, var at man skulle sikre rekrutteringen til realfag ved å så tidlig interesse, som er vesentlig om noen skal ha interesse for å ta utdanning innen realfag, og at vi trenger flere som tar denne utdanningen. Et annet viktig poeng er det å forstå at teknologien driver historien. Hvordan vi er som samfunn, er i stor grad formet av teknologi, på en mye kraftigere måte enn det mange tilsynelatende tror. Slike sentre kan være med på å bevisstgjøre akkurat dette. For eksempel er det mange som svarer når de blir spurt av journalister om hva som er den viktigste oppfinnelsen, at det er hjulet. Det kan det godt hende at det er. Men hvis flere hadde vært på et vitensenter, tror jeg kanskje man hadde fått mer fantasi om hva som var den viktigste oppfinnelsen. Uansett: Poenget er at vi må forstå verden omkring oss, og det hjelper vitensentrene oss med.

Jeg har lyst til å ta opp det samme poenget som Kristin Halvorsen nettopp gjorde, at det skal være et supplement til skolen. Det viktigste er å ha gode realfaglærere på skolen, for det kan ikke erstattes skolen. Til det blir besøkene barn og unge kan ha her, for sporadiske. Det må være et ekstra tilbud som utfyller det som finnes i den ordinære

skolen. Dessuten er det viktig at vi sikrer kvalitet, og at det er et godt nivå på tilbudet for alle aldersgrupper. For det kan være kaotisk på noen vitensentre, hvor det fyker rundt masse små barn, og så kommer det andre i alle andre aldre, som også ønsker å lære noe. Å klare å koordinere alle disse aldersgruppene på en gang, er ikke alltid like enkelt. Det krever kvalitet.

Vitensentrene har kommet for å bli. De vil være på budsjettet framover – helt sikkert også etter evalueringen. De vil kanskje utvikle seg i en annen retning enn det vi nå klarer å forutse, for de er ganske unge. Da kommer de til å gi et bedre tilbud for mange grupper, det er jeg helt sikker på. Men det er ikke mulig å hjelpe vitensentrene økonomisk i denne salen i dag. For det er helt riktig som kunnskapsministeren sa: I dag er ikke budsjettet på dagsordenen i Stortinget. I dag kan vi komme med gode argumenter for hvorfor dette er bra, og så må vi ta det i tur og orden og komme tilbake når vi skal prioritere pengene, sammen med svært mange andre gode måter å bruke penger på over statsbudsjettet.

Tord Lien (FrP) [14:42:38]: Jeg er så heldig at jeg er bosatt i Norges teknologiske hovedstad – Trondheim. Det burde selvfølgelig vært nødvendig å understreke det, men jeg gjorde det for sikkerhets skyld. Der har vi et vitensenter. Jeg har hatt med meg datteren min på tre år dit. Jeg er ikke sikker på om hun forstår kaosteori og hvordan sommerfuglens vingeslag kan skape storm. Men jeg er helt sikker på at hun syntes kaosmaskinen på vitensenteret var fantastisk spennende. Jeg er ikke sikker på om hun forstår hvordan prinsippet om taljer gjør at man trenger mindre kraft for å løfte et objekt, men jeg er helt sikker på at hun syntes det var fantastisk artig å være sterkere enn pappa. På vitensentret hadde de også en svær avdeling om strøm – om ohm og volt og watt – og der må jeg innrømme at pappaen også nok falt av i noen grad. Men hun så at det gikk an å generere nok elektrisk kraft fra en sykkel til å få liv i en TV. Da ble hun entusiastisk. Da hun selv fikk bygge en bro, som hun fikk gå på etterpå, syntes hun også det var fantastisk spennende. Da kommer vi til poenget: Vitensentrene er egnet – og veldig godt egnet – til å skape entusiasme og engasjement for realfaget.

Jeg synes statsråden sa noe viktig: Vi skal tilbake til dagliglivet – til det daglige arbeidet. Det er ikke først og fremst treåringer man henvender seg til, men barn og ungdom i skolealder. La oss si at man bruker en dag eller to i året på vitensenteret, og så skal man tilbake til skolen. Situasjonen for realfagene i skolen er alvorlig. Vi vet at siden vikingene reiste verden rundt i vikingskip, som ingen andre kunne bygge noe som liknet på i det hele tatt, har realfagskompetanse vært grunnlaget for vekst og verdiskaping i Norge. Vi har i dag fortsatt verdensledende miljøer i kjemi, i fysikk, i matematikk og i en rekke teknologifaglige disipliner. Underskogen under disse verdensledende miljøene er derimot under hardt press i skolen, men også på lavere nivå på universiteter og høyskoler.

Det som jeg frykter, er at den entusiasmen som jeg er helt sikker på at ikke bare datteren min, men også elever og ungdommer og studenter opplever når de besøker et viten-

senter, er spilt melk når man kommer tilbake til en skole der man møter lærere med ikke nødvendigvis svak realfagskompetanse, men med stadig svakere realfagskompetanse, fordi mange av de best kvalifiserte lærerne er i ferd med å forsvinne ut av skolen. De møter laboratorier som ikke er i nærheten av å være egnet til verken å skape eller å opprettholde entusiasme og engasjement for realfagene. Faktum er jo at selv på nye videregående skoler i dag er det ikke nødvendigvis slik at laboratorieinfrastrukturen for elevene er noe å skryte av. Dette gir seg også utslag i at det til doktorgradsprogrammene på universitetene og høyskolene i Norge dessverre blir færre og færre søkere med bakgrunn fra den norske skolen.

Det jeg prøver å si, er at jeg tror at vitensentrene er et godt og nyttig virkemiddel for å skape entusiasme. Jeg deler sånn sett mye av interpellantens synspunkter på vitensentrene. Men i forhold til det løftet som norske realfagsmiljøer faktisk trenger, er vitensentrene bare en liten, liten del.

Jeg har notert meg at Regjeringen har laget en realfagsstrategi. Jeg kunne ønsket at vi hadde fått anledning til å diskutere den i Stortinget. Det gjør vi ikke. Det kommer til å forbli en strategi, ikke en melding, med mindre statsråden i dag kan si noe annet om det.

Jeg har lyst til å understreke nok en gang at det hjelper ikke å skape entusiasme og engasjement for realfag hos norske elever i løpet av én dag på et vitensenter med mindre man har et tilbud i skolen som er godt nok til å bygge videre på den entusiasme som har blitt skapt. Når Regjeringen ikke vil diskutere sin realfagsstrategi her i Stortinget, tror jeg nok at vi fra opposisjonens side må invitere Regjeringen til en større debatt om hvordan vi virkelig skal få fart på realfagene i Norge, for å sikre at vi fortsatt kan få verdiskaping og vekst gjennom realfagskompetanse. En del av svaret er vitensentrene, men det er ikke svaret alene.

Elisabeth Aspaker (H) [14:47:53]: Dette er et spennende tema. Det er spennende fordi vitensentrene inviterer små og store til et annerledes møte med bl.a. matematikk og fysikk.

Under Bondevik II-regjeringen kom staten på banen. Endelig, vil vitensenterentusiastene si, og det ble utarbeidet planer for hvordan staten kunne være med og bakke opp dette initiativet. Det finnes mange gode argumenter for at staten skal påta seg et større ansvar i den videre utvikling og drift av vitensentrene. Det aller viktigste er jo det å vekke interessen for realfag hos flere og så tidlig at ungene forstår at matematikk og fysikk er verdt å satse på.

Interpellanten har på en utmerket måte redegjort for de utfordringer vitensentrene står overfor. Det er jo unektelig et luksusproblem at mange av sentrene blir rent ned av interesserte barn og voksne, for ikke å snakke om pågangen fra skolen. Stadig flere lærere og skoler har oppdaget hvilken inspirasjonskilde vitensentrene representerer med sine mange aktiviteter og utstillinger.

Landets vitensentre opplever altså at de fyller rollen både som sirkus for allmennheten og som seriøs samarbeidspartner for skolen, der både elever og lærere uttrykker

entusiasme over tilbudet. Da er det kanskje ikke så rart at initiativtakerne er utålmodige og etterlyser den forespeilte opptrappingen av det statlige bidraget til virksomhetene. Ingen er uenig i at sentrene også skal ha andre samarbeidspartnere, men vitensentrene finner det – kanskje forståelig – vanskelig å forklare og be om økte tilskudd fra andre samarbeidspartnere når staten ser ut til å toe sine hender og tilskuddene derfra står omtrent på stedet hvil.

Vitensentrene er lokalisert over landet, men ikke alle har fått tilgang til samme statlige finansiering. Høyre har etterlyst og foreslått statlig finansiering til vitensentre på Sørlandet. I tillegg vil jeg peke på at enkelte vitensentre, som f.eks. Nordnorsk vitensenter, skal betjene en hel landsdel, med de utfordringer som følger med det. Lange reiseavstander gjør at Vitensenteret med base i Tromsø driver utstrakt oppsøkende virksomhet for at tilbudet skal kunne nå ut til flest mulig. For å kunne fylle landsdelsrollen bedre har senteret også innledet samarbeid med NAROM på Andøya og landets første Newton-rom, som er etablert i Harstad.

Rammebetingelsene for vitensentrene er forskjellige, men felles for alle er at medarbeiderne står på for å møte den nysgjerrigheten sentrene omfattes av fra publikum. Flere av sentrene har enten kommet inn i egne lokaler eller har lokaler under bygging. Høyre mener derfor at staten bør foreta en fornyet gjennomgang av driftsforutsetningene for vitensentrene, slik at de kan gi et enda bedre tilbud i fremtiden.

De tradisjonelle museene har fått styrket sine budsjetter og muligheter som arena for opplevelser. Vitensentrene kan ikke sies å ha fått ta del i samme utvikling, og nå må turen være kommet til dem, også fordi vitensentrene nevnes og omtales som ledd i Regjeringens realfagssatsing, som flere her har vært inne på. Skal dette bli en realitet, er tiden nå inne til å prioritere vitensentrene også i budsjettssammenheng. Skal de leve opp til den rollen de er tiltenkt i realfagsstrategien, må penger følge ord. Fra dem som jobber på vitensentrene, og lederen for Newton-rommet i Harstad hører vi om elever med stjerner i øyene som trollbindes av de aktivitetene de inviteres til. Vitensentrene og Newton-rommet er som et lite vannhull som man kan dykke ned i og finne de rareste ting på bunnen, som man kan ta med seg tilbake til undervisningen.

Å fange interessen for realfagene i ung alder tror jeg er det beste middel for å løse mangelen på realister, som kommer til å berøre hele samfunnet om vi ikke evner å rekruttere flere studenter til disse fagene. Det burde i seg selv være det beste argumentet i Regjeringens budsjettdebatter uavhengig av hvilke næringer man mener dette landet skal leve av i fremtiden. For eksempel kan vi nevne at visjonene om fornybar energi som en stor fremtidsnæring i Norge aldri vil kunne realiseres uten stabil og større tilgang på realister. Det er her vitensentrene og de nye Newtonrommene kan spille en viktig rolle og så små realfagsfrø som samfunnet senere skal kunne høste i form av ferdig utdannede realfagskandidater.

Aksel Hagen (SV) [14:52:47]: Det meste vil bli bedre i Norge med en aktiv, offensiv, skattefinansiert offentlig

sektor. Vi har hatt mange debatter her i Stortinget som minner oss om det – kanskje unntatt når vi diskuterer budsjettet vårt.

Vitensentra er viktige. De er viktige for unger – som vi har lært nå er fra tre år – oppover til vi blir pensjonister. De spiller også – det er understreket av bl.a. Kristin Halvorsen – en stor rolle for dem som er med på å arbeide fram, drifter og finansierer disse sentra. Det gir en bevisstgjøring omkring hvor viktig viten eller kunnskap er for regional utvikling, og ikke minst hvor viktig samarbeid, eller samhandling, er for regional utvikling. Alle prosjekter som har dette i seg at de er et samarbeid mellom kommuner, fylkeskommuner og stat og næringsliv, høgskole og universiteter har jeg alltid stor sans for. Derfor har jeg også stor sans for vitensentra. De er viktige for regional utvikling.

Det er klart at noe som vi synes fungerer godt, som er både riktig og viktig i så mange sammenhenger, er noe vi vil ha mer av. Vi vil selvsagt at det skal være godt og langsiktig og skikkelig finansiert. Og det er noe som – det har blitt understreket av flere her – vi ønsker i utgangspunktet ikke bare skal være et tilleggstilbud, men det skal inngå som et element i det vi vil kalle et helhetlig opplæringstilbud i Norge.

Et problem på brukersiden er – som Elisabeth Aspaker var litt inne på – kostnaden for mange kommuner og fylkeskommuner, altså skoleeierne. Da tenker jeg ikke bare kroner og øre, men ikke minst tidsmessig. Jeg kan ta utgangspunkt i egen region. Det er langt fra Otta og Skjåk og Kongsvinger til vitensenteret på Gjøvik – for ikke å snakke om avstandene oppe i Nord-Norge, som Elisabeth Aspaker nevnte i innlegget sitt. Det å besøke et slikt senter vil bety mindre tid og penger til annen aktivitet. Det gjør så vidt jeg kan bedømme situasjonen, at det først og fremst er i de store byene at dette nå kan fungere, altså for de skolene som ligger nær de åtte sentra som vi her har fått. Altså: De fleste skolene i Nord-Norge ligger veldig langt unna vitensenteret i Tromsø. Nord-Norge er veldig mye mer enn Tromsø. Innlandet er veldig mye mer enn Gjøvik – håper det ikke er noen fra Oppland Arbeiderblad her som dekker det jeg sa nå. Vi visste jo på forhånd – det kjenner jeg igjen fra egen situasjon i Oppland – at det ville bli krevende å drive et vitensenter i en så spredtbygd region som Oppland og Hedmark, altså Innlandet. Men på tross av det fikk vi til denne gode mobiliseringen, for vi så samtidig hvor viktig dette er for oss.

Da er ikke dette bare et spørsmål om bedre finansiering og mer penger. Men jeg tror at uansett, når vi bare har åtte stykker – og selv om vi får to–tre–fire til, som vi kanskje kan ønske og ha håp om å få etter hvert – vil dette fortsatt være et tilbud som de fleste skoler ligger langt unna. Da kan vi til en viss grad kompensere ved at vitensenteret går ut – vi kan ta i bruk nettet, osv. Men det er og vil bli nesten på grensen til et uløselig problem, synes jeg, at vi har et tilbud her som skolene i store deler av Kommune-Norge og det fylkeskommunale Norge vil ha en lang reiseavstand til, og som det dermed vil være problematisk å integrere.

Så det er et krevende konsept. Det er et flott konsept.

Så får vi inderlig håpe at det mer og mer vil utvikle seg på en måte – både teknologisk, tilbudsmessig og økonomisk – som gjør at vi virkelig kan si at det blir en del av det helhetlige opplæringstilbudet vårt.

Presidenten: Presidenten vet ikke om man i Oppland Arbeiderblad leser de stenografiske referatene fra Stortinget, men vi får se!

Dagrun Eriksen (KrF) [14:57:37]: Jeg vil takke representanten Warloe for at han tar opp et viktig tema, for det er ingen tvil om at situasjonen for realfagene i norsk skole er alvorlig. Undersøkelser som TIMSS og PISA har vist at norske ungdommer mener at naturvitenskap er viktig for samfunnet, men at få kan tenke seg en framtidig jobb innenfor naturvitenskap eller teknologi.

Sammenlignet med mange andre land er det langt færre elever i videregående skole som velger realfaglig fordypning, spesielt i grunnleggende fag som fysikk og matematikk. Samtidig er kunnskap om matematikk, naturvitenskap og teknologi helt sentralt for videreutviklingen av et moderne og verdiskapende samfunn. Det gjør at det er viktig å sette inn tiltak som kan motivere ungdommer til å satse på teknologi- og realfag.

Det er ingen tvil om at vitensentrene rundt om i landet er uvurderlige tiltak i denne sammenhengen. Både internasjonale og norske undersøkelser bekrefter at besøk på vitensentre påvirker barn og unges interesse for realfag, teknologi og vitenskap. En sterk satsing på vitensentrene vil derfor være et viktig tiltak for å få flere til å velge utdanning innen disse områdene.

Interpellanten setter fokus på at Regjeringens satsing på vitensentrene gjennom statlige tilskudd ikke er tilstrekkelig til å sikre den kvalitetsmessige og økonomiske standarden disse bør ha. Til tross for at det tidligere har vært antydning at statens bidrag burde utgjøre en tredjedel, er virkeligheten at flere av sentrene kun får ca. 10 pst. av sine inntekter fra staten. Selv om ikke dette er en budsjettdebatt, er det viktig å illustrere at dette er noen rammer som faktisk gjør utviklingen av disse sentrene krevende.

Et annet alvorlig moment er at Regjeringen ikke vil la flere vitensentre enn dem som i dag er omfattet av ordningen, få statlig støtte. Det medfører at Regjeringen også opprettholder en ordning som ikke tilgodeser alle landsdeler. Det finnes flere regionale vitensentre rundt i hele landet, men på Sørlandet finnes det ingen.

Utviklingen av Sørlandet kunnskapshavn i Arendal har pågått siden 2006. Vitensenteret vil bli en viktig del av kunnskapshavna, hvor intensjonen er å stimulere barn og unges interesse for realfag. Det høres tilnærmet likt ut som det vitensentrene ønsker å gjøre. De har fått åpnet i midlertidige lokaler, og det første undervisningsopplegget tilbys nå til enkelte skoler som er med i programmet SMARTere energi. Etter programperioden vil dette undervisningsprogrammet kunne tilbys til andre skoler.

Hvorfor fremhever jeg dette? Selvfølgelig fordi jeg er sørending, og mener at alle landsdeler burde få tilgang til et vitensenter – og fordi jeg synes at det er ganske betenkelig at man før den siste landsdelen kom inn, trakk opp

stigen. Grunnen til at jeg framhever dette, er at jeg – etter å ha besøkt en del vitensentre rundt omkring i landet – ser at en av styrkene til vitensentrene nettopp er den forankring de har i sin egen lokale historie, i det lokale næringslivet og de tingene som faktisk betyr noe for den lokale historiske utviklingen. Å besøke vitensenteret på Jæren viser at man gjennom å bruke teknologi fra realfag, naturfag og vitenskap kan få en kjennskap til sin egen historie og utvikling av det jærsk landsbruket og historien rundt det. På samme måte trenger alle landsdeler å ha et vitensenter som kan være med på å være en katalysator for de tingene som den landsdelen har utviklet. På Sørlandet ligger den teknologiske utviklingen på mekatronikk og satsing på offshore og drilling. Kompetansen rundt dette er kolossalt stor. Jeg synes ikke man burde ha trukket opp stigen før siste landsdel kom inn.

Statsråden etterlyste gode argumenter for å kunne vinne fram i budsjettkampen. Da skal jeg gi henne en siste knagg. Statsråden har vist en helt ny interesse for det Kristelig Folkeparti har etterlyst i skoledebatten i mange år, nemlig satsing på praktisk sterke elever og en praksisrettet teori på en helt annen måte. Jeg tror at kunnskapsformidlingen mellom lærere og dem som driver vitensentrene, om hvordan man kan praksisrette teorien innenfor fag som er tungt teoretiske til vanlig, er en inspirasjonskilde – ikke bare for de elevene som kommer, men også for lærerne. Så hvis man virkelig vil satse på å få en praktisk rettet ungdomsskole, burde man ha satset på vitensentrene, fått dem utviklet til å bli en inspirasjonskilde – også for lærere i den norske skolen.

Henning Warloe (H) [15:02:55]: Jeg vil takke dem som har deltatt i debatten, også statsråden. Jeg registrerte at statsråden mente at jeg ikke etterlyste ambisjoner, men penger. Pengene kommer jo som kjent i budsjettet og debatteres der. Nå er det slik med vår nåværende flertallsregjering, at når budsjettet kommer, er det ikke så mye mer igjen å debattere. Sånn sett er det viktig at noen av oss holder dette varmt også gjennom året. Men jeg etterlyste faktisk ambisjoner om videre bruk og videre utvikling av vitensentersektoren. Jeg er jo enig i at dette må være et spleiselag, som det i høyeste grad er i dag, med staten som en av de aller minste aktørene. Men i videreutviklingen for å sikre en fortsatt suksess for de norske vitensentrene, er det altså staten som må ta ansvaret for å løfte dette videre opp, ettersom staten ligger etter de andre tilskuddspartnerne. Det kommer vi altså ikke unna.

Jeg må nok si at jeg ikke kan forstå dem som har snakket om alt som ikke er godt nok i skolen når det gjelder realfagssatsing, at skolene har problemer med å tilby en god nok undervisning – og som bruker dette som et argument mot å satse på vitensentrene. Det er jo snarere et argument for å satse på vitensentrene som partnere for skolene. Vi kan ikke ha som ambisjon at hver enkelt skole skal kunne tilby det mangfoldet av opplevelser og læring på høyt nivå som vitensentrene kan tilby. Her må det altså et sterkere strategisk samarbeid til mellom Skole-Norge og vitensentrene. Jeg enig med representanten Dagrun Eriksen i at da bør samtlige landsdeler være inne. At det er

avstand mellom skoler og vitensentrene, og at ikke enhver skole nødvendigvis er nærmeste nabo til et vitensenter, er heller ikke noe argument, for slik vil det jo alltid være. Man kan bruke det samme argumentet mot museumssatsing i Norge, og de fleste i dette landet bor også et stykke vekk fra f.eks. Operaen i Oslo. Så det er et irrelevant argument.

I forrige interpellasjonsdebatt diskuterte vi utfordringene i forbindelse med kompetanseheving for lærerne. Vi vet at realfagskompetansen er et ømt, eller et viktig punkt når det gjelder kompetanse for lærere generelt i norske skole. Der er det helt sikkert også et stort potensial for å bygge videre på samarbeidet mellom skoleeiere, som har ansvaret for utdanningen, og vitensentrene. Jeg har forstått det slik at vitensenter som praksisplassmulighet for lærere under utdanning – og eventuelt også videre- og etterutdanning – har falt ut av de nye forskriftene for lærerutdanning, og jeg lurar på om statsråden kan bekrefte eller, forhåpentligvis, avkrefte det.

Statsråd Kristin Halvorsen [15:06:24]: Dette siste spørsmålet som representanten Warloe tok opp, må jeg få lov til å undersøke litt og komme tilbake til med et skikkelig svar på.

Ellers vil jeg gjerne takke Stortinget for en engasjert og balansert debatt. I realfagssatsingen tror jeg det er bred enighet om at – jeg tror det var representanten Aspaker som var inne på det – vitensentrene kan plante et frø av interesse. Det er klart at det kan vitensentrene – med sine virkemidler, sitt miljø og sin opplevelse – gjøre. Men vanningen og gjødslingen som må til for at det faktisk blir noe av, foregår jo hver eneste dag av de realfaglærerne og det miljøet man klarer å få opp, og også – tror jeg – det som gjelder hvordan man kan forberede seg på besøk på vitensentrene, hvordan man bruker de opplevelsene man har der i ettertid, og hvordan lærere kan la seg inspirere til å se om det går an å ta med seg noen ideer derfra, og kanskje utføre dem på litt enklere vis i sin egen skolehverdag. Kanskje kan dette også skje gjennom tilbakemeldinger fra lærerne til vitensentrene om hvordan det faktisk fungerer opp mot det arbeidet som de gjør hver eneste dag for å få opp interessen for og kunnskapen om realfag.

Jeg er helt enig med representanten Dagrun Eriksen i at vitensentrene ofte kan være en stor inspirasjon til hvordan en praktisk kan tilnærme seg teori som kan være ekstremt abstrakt, men som med gode metoder, god fantasi og god kunnskap og kjennskap ofte er veldig – hva skal en si – enkle og praktiske å tilrettelegge. Jeg har vært vitne til en del podere som har besøkt vitensentrene, men som ikke har klart å sette det i noen som helst slags sammenheng med hva man ellers lærer i skolen. Det er jo også en type utfordring.

Det er helt opplagt at nå som vi er i gang med å jobbe med meldingen om ungdomsskolen, som er et spesielt utfordrende trinn i skolen, kan vitensentrene være med på – hva skal jeg si – å være den arenaen som kan gjøre at opplæringen der kan bli mer virkelighetsnær, mer interessant, og i kontakt med det elevene ser har med hverdagen og virkelige problemstillinger å gjøre.

Jeg takker for den debatten som har vært. Budsjettet kommer vi tilbake til når det kommer. Men det er helt riktig, som interpellanten er inne på, at å diskutere viktige og vesentlige spørsmål som vi vet også er budsjettspørsmål, er helt på sin plass å gjøre mellom budsjettbehandlingene også. Så får vi komme tilbake til hvordan vi balanserer budsjettet for 2011.

Presidenten: Dermed er sak nr. 3 ferdigbehandlet.

Sak nr. 4 [15:09:30]

Stortingets vedtak til lov om endringer i adopsjonsloven og barnevernloven (Lovvedtak 46 (2009–2010), jf. Innst. 209 L (2009–2010) og Prop. 7 L (2009–2010))

Presidenten: Ingen har bedt om ordet.
(Votering, se nedenfor)

Sak nr. 5 [15:09:57]

Stortingets vedtak til lov om endringer i finansavtaleloven mv. (gjennomføring av direktiv 2008/48/EF om kredittavtaler for forbrukere mv.) (Lovvedtak 47 (2009–2010), jf. Innst. 211 L (2009–2010) og Prop. 65 L (2009–2010))

Presidenten: Ingen har bedt om ordet.
(Votering, se nedenfor)

Sak nr. 6 [15:10:30]

Forslag fra stortingsrepresentant Øyvind Håbrekke på vegne av Kristelig Folkeparti fremsatt i Stortingets møte 20. april 2010 (jf. Innst. 209 L):

«Stortinget ber regjeringen ta initiativ til en gjennomgang av ordningen adopsjon med besøksrett og måten den praktiseres på, så snart tilstrekkelig erfaringsgrunnlag foreligger.»

Presidenten: Ingen har bedt om ordet.
(Votering, se nedenfor)

Sak nr. 7 [15:10:57]

Forslag fra stortingsrepresentant Trine Skei Grande på vegne av Venstre fremsatt i Stortingets møte 20. april 2010 (jf. Innst. 209 L):

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake med en revidering av adopsjonsloven basert på de forslagene som kom fram i NOU 2009: 21 Adopsjon – til barnets beste.»

Presidenten: Ingen har bedt om ordet.
(Votering, se side 3091)

Etter at det var ringt til votering, uttalte
presidenten: Stortinget går til votering.

Votering i sak nr. 1

Presidenten: Under debatten har Øyvind Håbrekke satt fram et forslag på vegne av Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti. Det voteses alternativt mellom dette forslaget og innstillingen. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremlegge en helhetlig vurdering av vilkårene for den frivillige sektor hvor også insentivordninger som skattefradrag, grenser for lønnsoppgaveplikt og arbeidsgiveravgiftsplikt mv. tas i betraktning, senest ved fremleggelsen av revidert statsbudsjett for 2010.»

Komiteen hadde innstilt:

Dokument 8:48 S (2009–2010) – representantforslag fra stortingsrepresentantene Jan Tore Sanner, Olemic Thommessen, Ingjerd Schou, Bjørn Lødemel og Sonja Irene Sjøli om bedring av rammevilkårene for frivillig sektor – bifalles ikke.

Votering:

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og forslaget fra Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti ble innstillingen bifalt med 58 mot 44 stemmer.
(Voteringsutskrift kl. 15.19.23)

Presidenten: I sakene nr. 2 og 3 foreligger ikke noe voteringstema.

Votering i sak nr. 4

Presidenten: Det foreligger ingen forslag til anmerking. Stortingets lovvedtak er dermed bifalt ved annen gangs behandling og blir å sende Kongen i overensstemmelse med Grunnloven.

Votering i sak nr. 5

Presidenten: Det foreligger ingen forslag til anmerking. Stortingets lovvedtak er dermed bifalt ved annen gangs behandling og blir å sende Kongen i overensstemmelse med Grunnloven.

Votering i sak nr. 6

Presidenten: Representanten Øyvind Håbrekke har bedt om ordet til forslaget.

Øyvind Håbrekke (KrF) [15:20:40]: I tråd med det som ble sagt under debatten om saken, ønsker vi å gjøre forslaget om til et oversendelsesforslag, da statsråden har imøtekommet oss fra talerstolen med at han ønsker å følge opp intensjonen i forslaget.

Presidenten: Forslaget lyder i endret form:

«Det henstilles til regjeringen ta initiativ til en gjennomgang av ordningen adopsjon med besøksrett og måten den praktiseres på, så snart tilstrekkelig erfaringsgrunnlag foreligger.»

Presidenten vil foreslå at forslaget oversendes Regjeringen uten realitetsvotering. – Det anses vedtatt.

Votering i sak nr. 7

Presidenten: Presidenten antar at også representanten Trine Skei Grande skal ha ordet til forslaget.

Trine Skei Grande (V) [15:21:24]: På bakgrunn av debatten i saken og på bakgrunn av statsrådets svar ønsker jeg å gjøre dette forslaget om til et oversendelsesforslag.

Presidenten: Da har representanten Skei Grande gjort forslaget om til et oversendelsesforslag. Forslaget lyder i endret form:

«Det henstilles til regjeringen komme tilbake med en revidering av adopsjonsloven basert på de forslagene som kom fram i NOU 2009: 21 Adopsjon – til barnets beste.»

Presidenten vil foreslå at forslaget oversendes Regjeringen uten realitetsvotering. – Det anses vedtatt.

Sak nr. 8 [15:21:20]

Referat

- (336) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Torbjørn Røe Isaksen, Sylvi Graham, Bent Høie, Sonja Irene Sjøli og Elisabeth Røbekk Nørve om alternativ turnus (Dokument 8:124 S (2009–2010))
Enst.: Sendes arbeids- og sosialkomiteen.
- (337) Representantforslag fra stortingsrepresentante-

ne Line Henriette Hjemdal, Nikolai Astrup og Borg-hild Tenden om rask iverksettelse av samfunnsøkonomisk lønnsomme klimatiltak fra Klimakur 2020 og oppfølging av klimaforliket (Dokument 8:121 S (2009–2010))

Enst.: Sendes energi- og miljøkomiteen.

- (338) Endringer i bidragsinnkrevingsloven og barne-loven (tilpasninger i Haag-konvensjonen av 2007) (Prop. 118 L (2009–2010))
Enst.: Sendes familie- og kulturkomiteen.
- (339) Endringer i regnskapsloven og enkelte andre lover (foretaksstyring og tiltak mot manipulering av finansiell informasjon) (Prop. 117 L (2009–2010))
Enst.: Sendes finanskomiteen.
- (340) Endringer i merverdiavgiftsloven mv. og Stortingets vedtak om merverdiavgift (utvidet avgiftsplikt på kultur- og idrettsområdet) (Prop. 119 LS (2009–2010))
Enst.: Sendes finanskomiteen, som forelegger sitt utkast til innstilling for familie- og kulturkomiteen til uttalelse før innstilling avgis.
- (341) Statsrekneskapen 2009 (Meld. St. 3 (2009–2010))
Enst.: Sendes finanskomiteen.
- (342) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Borghild Tenden og Trine Skei Grande om å tillate salg av lokalprodusert alkohol direkte fra produsent og å tillate omtale av alkoholholdige produkter på produsentenes nettsider (Dokument 8:123 S (2009–2010))
Enst.: Sendes helse- og omsorgskomiteen.
- (343) Endringer i domstolloven (ekstraordinære valg til lekdommerutvalgene m.m.) og straffeloven 1902 (avvergingsplikt) (Prop. 116 L (2009–2010))
Enst.: Sendes justiskomiteen.
- (344) Endringer i burettslagslova mv. (Prop. 115 L (2009–2010))
Enst.: Sendes kommunal- og forvaltningskomiteen.
- (345) Noregs deltaking i Europarådet i 2009 (Meld. St. 14 (2009–2010))
- (346) Samarbeidet i Organisasjonen for sikkerhet og samarbeid i Europa (OSSE) i 2009 (Meld. St. 15 (2009–2010))
Enst.: Nr. 10 og 11 sendes utenriks- og forsvarskomiteen.

Presidenten: Dermed er dagens kart ferdigbehandlet. Forlanger noen ordet før møtet heves? – Møtet er hevet.

Møtet hevet kl. 15.23.